

785/357

ΝΕΟΣ

σελίδα 1^η

ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΗΣ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΤΕΧΝΗΣ

1

ΣΥΝΕΡΓΑΖΟΝΤΑΙ Σ' ΑΥΤΟ ΤΟ ΤΕΥΧΟΣ

ΦΟΙΒΟΣ ΔΕΛΦΗΣ — Γ. Μ. ΠΟΛΙΤΑΡΧΗΣ — Ν. ΔΑΣΚΑΛΟΠΟΥΛΟΣ — ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ ΣΠΑΤΑΛΑΣ
ΕΛΛΗ ΝΕΖΕΡΙΤΟΥ — ΓΙΩΡΓΗΣ ΣΑΡΑΝΤΗΣ — ΝΙΚΟΣ ΜΠΟΧΛΟΓΥΡΟΣ — ΓΙΩΡΓΟΣ
ΚΑΜΠΑΝΕΛΛΗΣ — ΜΑΡΙΕΤΤΑ Ε. ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΥ-ΕΠΤΑΝΗΣΙΑ — ΙΩΣ.
ΠΡΕΛΩΡΕΖΟΣ — ΝΙΚΟΣ ΑΝΑΣΤΑΣΑΚΗΣ — ΓΙΑΝΝΗΣ
ΜΑΡΚΑΚΗΣ — ΔΙΟΝΥΣΗΣ ΜΙΝΩΤΟΣ

Δρχ. 2.000

ΝΕΟΣ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΗΣ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΤΕΧΝΗΣ

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 1950—ΧΡΟΝΟΣ ΠΡΩΤΟΣ—ΑΡΙΘ. ΦΥΛΛΟΥ 6—ΓΡΑΦΕΙΑ, ΠΑΝΑΓΗ ΜΠΕΝΑΚΗ 6

Τιμή φύλλου 5.000—Συνδρομή έτησια 50.000—Έξαμηνια 20.000—Τριμηνιας 10.000

Διά Συλλόγους 60.000—Διά Ύπουργεία, Τραπεζας, Έταιρίας κλπ. 100.000

Συνδρομή έτησια έξωτερικου δολλάρια 20 ή λίρες 2

ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ—ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ Ν. ΑΝΑΣΤΑΣΑΚΗΣ

Η ΜΑΧΗ ΤΗΣ ΑΡΑΧΩΒΑΣ

ΤΟΥ ΜΕΓΑ ΚΟΝΙΤΣΑ

Νεῦρο γερό σ' ἀδάμαστο κορμί και πνεῦμα
τοῦ Καραϊσκού η' τολμησιὰ θεριὸ μουνγγρίζει,
μέσα στ' ἀστήθια τ' ἄρρωστα, τὰ ματωμένα
σὰ θάλασσα ἀνταριάζεται τρικυμισμένη

Κι' εἶναι τ' ἀσύχαστο σκαρὶ τοῦ πολεμάρχη
σὲ λιονταροῦ καρδιά, κι' εἶναι τὸ παλληκάρι
κι' ἡ δύναμη καιρῶν και τόπων πὸν χιμάει
σάν καταρράχτης και πηδάει τὰ βραχογκρέμνα.

Ἡ νύχτα τῆς Ἀράχωβας κι' ἡ θύελλα πὸν ζώνει
τὰ γύρω σένα θάνατο ψηλὰ τ' Ἀη-Γιώργη,
κι' οἱ πολεμιστρος, πὸν βροντοῦν, κι' ὁ ἀγέρας
πὸν λυσομανᾷ στὴν κρύα τοῦ στρατοπέδου
νυχτιὰ πὸν ἡ ὀμίχλη τοῦ χιονιοῦ τινε σκεπάζει.

Κι' εἶναι ὁ θυμὸς τῆς Λευτεριάς μέσα στ' ἀστήθια
πὸν καίει μὲ στίβες κούτσουρα, δαυλιὰ, ζεσταίνει
κι' ὁ νοῦς, πὸν σάν τὴ φλόγα αὐτὸς τρέχει, γυρίζει,
φωτᾷ, ψυχώνει, σ' ὄλους διατάζει, διαφεντεύει...

Στὰ τείχια γύρω ἡ σιωπὴ κι' ἡ παγωμάρα
ξαπλώνεται κι' ἀνάγια, ἀνάγια πέφτει
τὸ λιανοτούφεκο, βροντᾷ στὴν κουφια πλάση.
Μ' ἀνάσες, χουχλιτὰ τὶς χούφτες τους ζεσταίνουν.

Κι' εἶν' τὰ λαμὰ ἀπ' τὰ καριοφύλια παγωμένα.
Κι' εἶναι τὰ βόλια ἀναίσθητα ἀπ' τὰ κρῦα.
Σωρὸς οἱ Τούρκοι στὴν πλαγιὰ, κι' ὅσοι ἀπομείναν
τὸ βάζουνε στὰ πόδια κι' ὅπου φύγε, φύγε...

Μέσα στὴ χούνη τύλιξε νεκροὺς τὸ χιόνι,
κι' ἡ ἄγρια θύελλα σκέπασε και πᾶνε...
Κι' ὅσοι ἀπ' τὴ Γερσαλιὴ ψηλὰ ν' ἀνέβουν βρῆκαν
τὸ μνήμα κι' ἀκλαντοὶ θαφτῆκαν στὰ ξεμοπλάγια.

Τὶ ὁ Παφνούτιος πρόδωσε τὸ σχέδιο τῆς μάχης
σάν ἀφρουγκάζονταν τὸ βράδι στὴν κρυψώνα
τὰ μυστικὰ τους κι' ἔτρεξε σάν τὸ ζαρκάδι,
στὸν καπετάνιο νὰ τὰ πεῖ, νὰ τὰ προφτάσει.

Κι' εἶταν Δεκέμβρης, θέριζαν κροῦο και χιόνι.
Τρέμαν τὰ πρόβατα, ψοφούσανε στὶς στάνες,
τρέμαν και τὰ μαυτροσκυλα κι' οἱ λύκοι.
Μον' τὰ χωριὰ δὲν τρέμουνε και δὲ μαργώνουν.

Μήτε φωτιὰ στιγμὴ ν' ἀνάψουν δὲ βολοῦσε
τώρα, πὸν οὔτε κλαρὶ κι' ἀφάνα ὀλοῦθε βρίσκουν,
τὶ δὲ βαστοῦν, τοὺς Γκέγκηδες νὰ πιάσουν,
πὸν καταπόδι και χουγιάζοντας τοὺς πᾶνε...

Κι' ὅσοι ἀπ' τῆς Ἀράχωβας τὸ βόλι φύγαν
σωριάστηκαν στὰ χιόνια παγωμένοι, πᾶνε.
Κι' ἔγινε νίκη και σφαγὴ στὸ μοναστήρι
τῆς ξακουσμένης Λιάκουρας τρανῆ, μεγάλη.

Μοιράζονε τὰ λάφυρα τὰ παλληκάρια.
Ἄ Ο Κρῆκος τοῦ Μουστάμπεη φοράει τὸ τουσλόκι.
Ἡ ρουμελιώτικη ψυχὴ πανηγυρίζει:
τάγριο τὸ τρόπαιο μιὰ στίβα ἀπὸ κεφάλια!..

Φοῖβος Δέλφης

ΜΕ ΤΑ ΠΑΛΛΗΚΑΡΙΑ ΤΟΥ ΜΠΟΤΣΑΡΗ ΣΤΗ ΜΑΧΗ ΤΟΥ ΚΕΦΑΛΟΒΡΥΣΟΥ

Ένας ξερός κρότος ακούστηκε ξαφνικά. Σήκωσα το κεφάλι. Μπροστά μου στεκόταν η Σπάθα του 21. Όλον τον άλλο καιρό καθόταν κολλημένη στον τοίχο, καλιό κειμήλιο ιστορικής γενιάς πνύ ή παράδοσις της περνάει από παιδί σ' έγγόνι σαν ένα κομμάτι ζωντανής δόξας.

—Θά σου πω την ιστορία του Λιβανού απόψε, μου είπε. Καιρό τώρα στριφογυρίζει στο μυαλό μου κι οι μέρες που έρχονται θά είναι μεγάλη παράλειψη αν δε σου πω για το παλληκάρι κείνο του Μάρκου Μπότσαρη, που πέρασε μέσα από τις τούρκικες γραμμές να φτάσει στον Καραϊσκάκη να του πει να στείλει βοήθεια στους πολιορκημένους πατριώτες.

—Πρώτη φορά μου μιλούσε γι' αυτό το Λιβανό και στάθηκα ν' ακούσω. Αλλά η Σπάθα συνέχισε σά να μιλούσε μόνη της.

Καλύτερα μιās ώρας

Έλευθερη ζωή

Παρά σαράντα χρόνια

σκλαβιά και φυλακή...

—Χίλιες φορές άκουσα το «καλό βόλι» την εύχη που έδινε ο ένας άντρωμένος στον άλλο για να μην πέσουν ζωντανοί στα έχθρικά τὰ χέρια, και χίλιες φορές μπήκα στη μάχη. Κρυφάκουσα τὰ μυστικά μιλήματα, που σφύριζε στ' αυτιά των Έλλήνων ο πρωτομάστορας ο Ρήγας και βρέθηκα στις συννοήσεις που ένωσαν τον Σκουφά και τον Τσακάλωφ και τον Ξάνθο, όταν ίδρυσαν τη «Φιλική Έταιρία» και μπήκα να λαγοκομηθώ στις όκέλλες και στα κατώγια με την τρομάρα στην καρδιά και το στήθος φουσκωμένο με θάρρος, φύλαξα το Μυστικό Σχολείο, να μην το πατήσουν οι Τούρκοι και στο πλευρό του Λιβανού και του Μάρκου Μπότσαρη περίμενα τη μεγάλη ώρα της Λευτεριάς και είδα δίπλα μου να πέφτουνε τ' αδέρφια μας νεκρά και να σμίγει το αίμα τους με το έχθρικό το αίμα.

Είχα ακούσει πολλές φορές τούτες τις ιστορίες της ένδοξης σάσθας μας και τις ήξερα απ' έξω.

—Βοηθήκατε με τον άντρωτο Ύψηλάντη στο Ίάσιο και ύψωσατε της λευτεριάς μας το λάβαρο. Για σās όλοι οι σκλάβοι ήταν αδέρφια. Κι' ύστερα ανακατώθηδες με τὰ παιδιά τ' άμύστακα τούς Ίερολοχίτες και ματώθηδες, δεν είν' έτσι ρώτησα.

—Και παρὰ λίγο να χαθώ. Μά ήταν άσβηστη ή φλόγα στην καρδιά των πολεμιστών μας. Μπορούσε να κλονίσει το κόκκινο αίμα την πίστι τους; Κατεβήκαμε πάλι στην Ελλάδα. Άκουσα τον Παπαφλέσσα ν' άνταριάζει τις άνθρώπινες ψυχές με τὰ πύρινα

λόγια του κι' είδα το πλήθος που παρατήσε τὰ σκλαβωμένα της δουλειās του σύνεργα και μās άκολούθησε και γιγαντώσαμε, Μανιάτες, Κρητικοί, Σουλιώτες, Μωραίτες, όλοι οι Έλληνες τι φάλαγγες του Νικηταρά και του Κολοκοτρώνη και άκουσα την πρώτη δοξολογία για τη λευτεριά μας. Γονάτισα κάτω από τη σημαία της Έπανάστασης και φίλησα το εύλογημένο χέρι του Γερμανού του άρχιεπισκόπου μας στο μοναστήρι της Άγιας Λούρας. Κρυφοκοιτούσα χαρούμενη μέσ' από το θηκάρι μου τούς πρόκριτους της Πάτρας που στήνουν στην πλατεία τους τη σημαία μας κι άκουσα από μύρια στόματα «Έλευθερία ή θάνατος». Μās πίκρανε το άγγελμα για τις σφαγές της Πόλης κι ήσαν στ' αυτιά μου τ' άγια λόγια: «Ο θάνατός μας νέα ζωή θά δώσει στον Ίερό άγώνα». Κι' όλη ή πίκρα μας ένα μίσος έγινε, μίσος για τη σκλαβιά μας που συνεχίζονταν πάνω από πεντακόσια χρόνια. Και χύθηκα με το Νικηταρά και τον Κολοκοτρώνη και το Μαυρομάχη και το Θανάση Διάκο και τον Άνδροῦτσο και πέταξα στις θάλασσες και βοήθησα το ναύαρχο Μιαούλη να διώξει τον πελώριο στόλο με λίγα μικροκάϊκα και βοήθησα τον Κανάρη στο κάψιμο της ναυαρχίδας. Και κάναμε τόσα κατορθώματα που καμμιά ιστορία δεν τὰ έγγραψε άκόμη, για να δώσουμε μιάν Ελλάδα.

—Για το Λιβανό; Δεν είπες τίποτε για το Λιβανό, Σπάθα του 21.

—Ά, ναί. Βρισκόμουν στο πλευρό του Λιβανού κι' είμαστε στο Κεφαλόβρυσο. Όλοι όλοι καμμιά πενηνταριά άντρες μ' επικεφαλής τον Μάρκο Μπότσαρη. Οι Τούρκοι είχανε ζώσει όλα τὰ μέρη και μās στείλανε μήνυμα να παραδοθούμε. Έτσι θά εκαναν αυτοί, αλλά εμείς όχι. Είχαμε πίστη στον Ίερό άγώνα. Και τότες άρχίνησε το τουφεκίδι. Ο κάμπος κι' οι ρεμματιές άντιβόησαν. Πόσα έχθρικά κορμιά πέσανε κείνη τη μέρα δεν μπορώ να σου πω, γιατί ήταν άμέτρητα τὰ έχθρικά φουσάτα, που μās κύλωσαν Τὰ βόλια μας τελειώνανε. Τὰ παλληκάρια άρχισαν να τροχίζουνε τις σπάθες τους στους γύρω βράχους. Άν βάσταγε λίγο άκόμη ή μάχη θά αναγκάζονταν να πέσουνε μες στα όλα με γυμνωμένα τὰ σπαθιά. Μά ήταν δύσκολη ή επιχείρηση εκείνη γιατί ήταν ανοιχτό το τοπίο κι' ήταν χιλιάδες και καλά όπλισμένοι οι έχθροί μας. Τότες κάνανε συνέδριο οι άρχηγοί μας και είπανε κάποιος να πάει να ειδοποιήσει τον Καραϊσκάκη. Γύρισε το βλέμμα όλόγυρα ο Μπότσαρης, είδε το Λιβανό. Κείνος το κατάλαβε και χωρίς να καθήσει καλά καλά ν' ακούσει την πα-

ΤΟΥ ΓΙΩΡΓΗ ΣΑΡΑΝΤΗ

Τι φταίς παιδί πεντάμορφο, τι φταίς λεβεντο-
[γήλιε
να λέν πως έμαρμάρωσες και να σε καταριόνται
Οί μόχθοι που ματώνουνε και που βαρυκομίζουν
Στα σίδερα της φυλακής έλα το μεσημέρι
αδέρφι μου να σε χαρώ να σου φιλώ τὰ μάτια
και να γιομίζω λεφτεριές με τον ανασασμό σου.

Έ, κι' αν μου τὰ στερέψουνε τὰ χρυσοπίφτερά
[σου
τὰ νύχια και τὰ δόντια μου πικούνια θά τὰ κάνω
για να τρουπήσω το κελλι δραπετή να με πάρεις
Κι' αν δεις και την κρεμάσουνε την άγια λεφτεριά
[μου
Στοιχειό γεννήσου! Κεραυνός και πνίξε το σκο-
[τάδι!

Έλα το δικίο σου το φως. Θέλω να με λυτρώνει,
σαν τις κορφές τὰ μάτια σου, π' όταν τις πρωτο-
[βλέπουν

Έλα και σπάσε τὰ δεσμά, κάθε σκλαβιά να
[σβύσει

έναν ο κόσμος να φανεί στη δυνατή ζωή σου,
άπεραντος κι' άμόλευτος μεγάλος στη χαρά του
και του καλού την χαραυγή να την παραδεισεύεις
στα στήθια που τὰ βάρεσεν του μόχθου το χα-
[λάζι

Έλα με την άγάπη σου, κατάλυσε τὰ μίση
φεγγάρι το τραγούδι σου, να μου το μολογήσει
σαν τη λαφίνα του δρυμού που φωτοδιασελλεύει
ματόκορες, σά τη φωτιά, στον έρωτα του κάμπου.
Το φως αιώνιο στη χαρά κι' άδούλωτο κι' άκαίριο
απ' του μυχού σου τὰ βουνά τον κόσμο να πλου-
[τίξει.

Φλεβάρης 1950

Ν. Δασκαλόπουλος

ραγγελιά του άρχηγού μου, μ' έξωσε στο πλευρό του
ψάλλοντας:

Άπ' τὰ κόκκαλα βγαλμένη
των Έλλήνων τὰ ιερά,
και σαν προτ' άντρωμένη
Χαίρε, ω χαίρε, Έλευθεριά!

Στην άρχή φοβήθηκα. Πρώτη φορά μου φάνηκε
πώς μπαίνω σε τέτοιο άνισο άγώνα. Βάρυνα λίγο
στο πλευρό του γενναίου παλληκαριού. Μά ο Λι-
βανός δεν ένωσε τίποτα. Πήδηξε από βράχο σε
βράχο, βούτηξε στο βαθύ φαράγγι, σύρθηκε στο σύ-
δεντρο σαν το φίδι βγήκε, απ' τις έχθρικές γραμμές
και τράβηξε για τον Καραϊσκάκη. Άρρωστος ήτανε
ο Καραϊσκάκης. Γονάτισαμε και του φίλησαμε το
χέρι. Πήραμε λίγα παλληκάρια και χτυπήσαμε τὰ
νώτα του έχθρου. Τους διαλύσαμε και ένωθήκαμε

πάλι με τούς συντρόφους μας του Μπότσαρη. Όμως
ο Μπότσαρης δεν ζούσε πιά. Τον βρήκε «καλό βόλι». Και πάνω απ' το ωραίο κορμί του οι γενναίοι φι-
λέλληνες τραγουδούσαν:

Κι' αν είναι να πεθάνουμε για την Ελλάδα
θεία είναι ή δάφνη
Μιά φορά κανείς πεθαίνει...

Σταμάτησε ή Σπάθα του 21 κι' εκανε ν' απο-
συρθεί για να πάει να ξεκουραστεί στη θέση της ως
του χρόνου πάλι που θά χαράξει ή αυγή της μεγά-
λης επετείου, για να ξανακατέβει να μου πει την
αίώνια και άσβηστη ιστορία της. Δεν της μίλησα. Δεν
της μίλησα, αλλά μέσα στη φαντασία μου έχόταν
και χόρευαν τὰ κατορθώματα των ήρώων του 21
και τὰ άλλα τὰ κατορθώματα των ήρώων μας που
πολεμάνε πολεμάνε για να δώσουνε τη λευτεριά στην
Έλλάδα μας και στο λαό της.

Γ. Μ. Πολιτάρχης

Η ΦΥΣΙΟΛΑΤΡΙΑ ΣΤΑ ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΜΑΣ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ

Σημείωση: Η παρακάτω μελέτη του κ. Γ. Σπαταλά ανήκει σε μια πλατειά σειρά μελετών, όπου τα δημοτικά μας τραγούδια εξετάζονται από διάφορες πλευρές. Δυό απ' αυτές δημοσιεύθηκαν στην «Ελληνική Δημοσιογραφία», ή μία «Τὸ γέλιο στὰ δημοτικά μας τραγούδια» στο τεύχος 12, —1 Αυγούστου 1948, κι' ή άλλη «**Συνθηματικές λέξεις στα δημοτικά μας τραγούδια**» στο τεύχος 50—1 Μαρτίου 1950.

Στὰ δημοτικά μας τραγούδια ή φυσιολατρική διάθεση είναι σχεδόν γενική. Πολύ συχνά σ' αυτά γίνεται λόγος γιὰ διάφορα φυσικά αντικείμενα, ἔμψυχα και ἄψυχα: ζῶα, πουλιά, δέντρα, καρπούς, λουλούδια κ.λ.π. πού όμως όλα ἀνήκουν στο ἑλληνικό περιβάλλον. Κι' ἄλλοτε αυτά ἀναφέρονται με τήν κυριολεχτική σημασία τους, ἄλλοτε με συνθηματική, ἄλλοτε είναι σ' αυτά ἀφιερωμένα ὀλόκληρα τραγούδια, ἄλλοτε ἀναφέρονται ἐπεισοδιακά, κι' ἄλλοτε ἀπλῶς σάν παρομοίωση. Ἴδου γιὰ παράδειγμα μερικὲς τέτοιες παρομοιώσεις:

«Πολλή μαυρίλα πλάκωσε, μαύρη σάν καλιακούδα». «Στὸ ἔμπα του μπήκε σάν ἀητός, στο ξέβγα σάν [πετρίτης].»

«Ἦταν ψηλός, ἦταν, λιγνός, ἴσιος σάν κυπαρίσσι». «Νᾶσαι τσ' αὐγούλας ή δροσιά και τοῦ Μαγιοῦ ή πάχνη, και μέσα στο λημέρι μου γὰ λάμπεις σάν τήν Πούλια». «Σὰ μήλο, σὰ τριαντάφυλλο, σὰ νεραντζιά κομμένη». «Σὰ μήλο πούναι στή μηλιά, τὸ παραγινομένο».

Κ' οἱ παρομοιώσεις γίνονται συχνά ἐπεξηγηματικά με τὸ «σάν» ὅπως οἱ παραπάνω, γίνονται όμως πολύ συχνά και κατά παράθεση, χωρίς τὸ «σάν», ὅπως οἱ παρακάτω:

«Ὅλα τὰ δέντρα τή αὐγή δροσιά ναι γεμισμένα, και μένα τὰ ματάκια μου με δάκρυα βουρκομένα», πού είναι σὰ νᾶλεγε: «ὅπως τὰ δέντρα είναι τήν αὐγή γεμάτα δροσιά, ἔτσι και τὰ μάτια μου είναι βουρκομένα ἀπὸ τὰ δάκρυα».

Ἐπίσης:
«Χαίρεται ὁ πεῦκος στίς δροσιές κι' ὁ ἔλατος στὰ χιόνια, χαίρεται ὁ Τοῦρκος στ' ἄλογο κι' ὁ Φράγκος στο καράβι, χαίρεται κ' ἕνας νιός καλός σ' ἕνα χρυσὸ τραπέζι», πού είναι σὰ νᾶλεγε: «ὅπως χαίρεται ὁ πεῦκος κ.λ.π. ἔτσι χαίρεται κ' ἕνας νιός καλός σ' ἕνα χρυσὸ ταπέζι».

Ἐπίσης:
«Λάμπουν τὰ χιόνια στὰ βουνά κι' ὁ ἥλιος στὰ λαγκάδια, λάμπουν και τ' ἀλαφριά σποδιά τῶν Κολοκοτρωναίων», πού είναι σὰ νᾶλεγε: «ὅπως λάμπουν τὰ χιόνια στὰ βουνά κ.λ.π. ἔτσι λάμπουν και τὰ σπαθιά τῶν Κολοκοτρωναίων».

Ἐπίσης:
«Παίρνουν ν' ἀνθίσουν τὰ κλαριά κ' ή πάχνη δὲν [τ' ἀφίνει, θέλω κ' ἐγὼ νὰ σ' ἀρνηθῶ και δὲν μ' ἀφίνει ὁ πόνος»,

πού είναι σὰ νᾶλεγε: «ὅπως ή πάχνη δὲν ἀφίνει ν' ἀνθίσουν τὰ κλαριά, ἔτσι κι' ὁ πόνος μου δὲ μ' ἀφίνει νὰ σ' ἀρνηθῶ».

Ἐπίσης:
«Διψοῦν οἱ κάμποι γιὰ νερό, και τὰ βουνά γιὰ χιόνια, και τὰ γεράκια γιὰ πουλιά, κ' ἐγὼ βλάχα μ' γιὰ σένα», πού είναι σὰ νᾶλεγε: «ὅπως διψοῦν οἱ κάμποι κλπ. ἔτσι κ' ἐγὼ δειψῶ, βλάχα μου, γιὰ σένα».

Ἐπίσης:
«Και τοῦ κοράκου τὸ φτερό βάνει καμαροφρύδι, τήν ὄχεντρα τήν πλουμιστή κορδέλλα στὰ μαλλιά της» πού είναι σὰ νᾶλεγε: «Τὸ καμαροφρύδι της ἦτανε μαῦρο σάν τὸ φτερό τοῦ κοράκου κ' ή κορδέλλα ποῦχε στὰ μαλλιά της, ἦτανε πλουμιστή με τὰ χρώματα τῆς ὄχεντρας».

Ἄν ἦταν ἀνάγκη νὰ δείξουμε τή φυσιολατρεία τῶν δημοτικῶν τραγουδιῶν μας με τίς παρομοιώσεις, θὰ μπορούσε νὰ γεμίσουμε κατεβατὰ ὀλόκληρα χωρὶς νὰ τίς ἐξαντλήσουμε. Θὰ προτιμήσουμε λοιπὸν νὰ περιοριστοῦμε στὰ τραγούδια ἐκεῖνα πού τὰ φυσικά αντικείμενα: ἔμψυχα και ἄψυχα, ἔχουν ὀργανικώτερη θέση μέσα σ' αὐτά.

Ὅστοςο πρέπει νὰ σημειώσω πὸς ή φυσιολατρεία τῶν δημοτικῶν τραγουδιῶν μας δὲν ἀπλώνεται και πολὺ μέσα στο ζωϊκὸ και φυτικὸ βασίλειο· περιορίζεται στὰ ζῶα και φυτὰ τοῦ ἑλληνικοῦ περιβάλλοντος, και προτιμάει ἐκεῖνα, πού παρουσιάζουν στήν ἐξωτερική τους παράσταση κάποια εὐγένεια, κάποια μεγαλοπρέπεια, ή κάποιο ξεχωριστὸ γνώρισμα. Ἔτσι, ἀπὸ τὰ ζῶα συχνότερα ἀναφέρεται τὸ ἄλογο, ή πέρδικα, ή τριγώνα, τὸ γεράκι, ὁ αἰτός, ή λαφίνα, τὸ περιστέρι, και σπανιότερα ὁ λύκος, τὰ βουβάλια, κ' ὁ κόρακας. Κι' ἀπὸ τὰ φυτὰ συχνότερ' ἀναφέρονται ή μηλιά, ή λεμονιά, ὁ πλάτανος, ή νεραντζιά, νὸ κυπαρίσσι, ή τριανταφυλλιά, ὁ βασιλικός, τὸ γαρύφαλο κ' ἀπὸ τοὺς καρπούς τὸ μήλο, τὸ λεμόνι και σπανιότερα τὸ πορτοκάλι και τὸ σταφύλλι.

Ἐπίσης ἀναφέρεται συχνά και ή καλιακούδα, μὰ τὸ πουλί αὐτὸ σπανιότατα μπαίνει στήν ὑπόθεση τοῦ ποιήματος, και ἀναφέρεται σχεδόν πάντα σὰ στοιχεῖο ἐξωτερικό, πού χρησιμοποιεῖ ὁ ποιητής γιὰ νὰ βάλει στο στόμα της τήν ἐξιστόρηση τοῦ ποιήματος.

Δημοτικὸ τραγούδι ἀποκλειστικά ἀφιερωμένο στο ζῶ, είναι τῆς «**Λαφίνας**», ὅπου ὁ ἄγνωστος ποιητής ἐξωγράφησε τὰ τρυφερά συναισθήματα πού προξενεῖ αὐτὸ τὸ ζῶ με τήν εὐγενικιά του μορφή. Θὰ τὸ παραθέσω ὀλόκληρο:

— «Κλάψε με, μάννα, κλάψε με τὴ νύχτα με φεγγάρι, και τήν αὐγούλα με δροσιά, ὅσο νὰ φέξει ὁ ἥλιος».

νᾶρθουν τὰ λάφια ἀπ' τὰ βουνά νὰ σὲ παρηγορή-
[σουν]».

«Ὅλα τὰ λάφια βγήκανε κι' ὅλα δροσολογιοῦνται, και μὰ λαφίνα ταπεινὴ δὲν πάει μαζί με τ' ἄλλα, μὰ ὅλο τ' ἀπόσκια περπατεῖ κι' ἀντίξερβα κοιμάται, κ' ὅπ' εὔρει γάργαρο νερὸ θολώνει και τὸ πίνει. Κι' ὁ ἥλιος τήν ἀγνάντεψεν ἀπὸ ψηλὴ ραχοῦλα: — «Μωρὴ λαφίνα ταπεινὴ, γιατί δὲν πᾶς με τ' ἄλλα, μόνο τ' ἀπόσκια περπατεῖς κι' ἀντίξερβα κοιμάσαι, κ' ὅπ' εὔρεις γάργαρο νερὸ θολώνεις και τὸ πίνεις»; — «Ἦλιε, πότε μ' ἐρώτησες και με ρωτᾶς και τώρα; Μὰ τώρα πού μ' ἐρώτησες νὰ σοῦ τὸ μολογήσω: Τὸ ντέρτι μου, τὸ πάθι μου κανεῖς νὰ μὴν τὸ πάθει, Δώδεκα χρόνια ἔκαμα στέρφα, χωρίς μοσχάρι, κ' ἀπὸ τοὺς δώδεκα κ' ἔμπρός ἐβγήκα γκαστρομένη. Τὸ κοίταξα, τὸ ἀνάθερα τὸκαμα τριῶ χρονῶνε. Εἶχε τοῦ Ἀπρίλη τὴ δροσιά, τοῦ Μάη τήν ὀμορφάδα, κ' ὁ κυνηγὸς τὸ βίγλισεν ἀπὸ ψηλὴ ραχοῦλα, κ' ἔρριξε και μοῦ σκότωσε τὸ μοναχὸ μοσχάρι. Κ' ἐγὼ τ' ἀπόσκια περπατῶ κι' ἀντίξερβα κοιμάμαι, κ' ὅπ' εὔρω γάργαρο νερὸ θολώνω και τὸ πίνω. Ἀνάθεμά σε, κυνηγέ, και τὸ καλὸ πού κάνεις σὺ μ' ἔκαψες κ' ὀρφάνεψες ἀπὸ παιδί κ' ἀπ' ἄντρα».

Σ' αὐτὸ τὸ τραγούδι, ἐκτὸς ἀπὸ τὸ φυσιολατρικὸ στοιχεῖο, διακρίνεται κ' ἕνα ἔντονο συναισθηματικὸ ζῶοφιλίας. Ὅμως ή συμβολικὴ σημασία πού φαντάστηκαν ἄλλοι πὸς κλείνει μέσα του, δὲν είναι παρὰ καθαρή πλάνη.

Ἐπίσης τὸ παρακάτω είναι ἀφιερωμένο ὀλόκληρο στὰ περιστέρια:

«Δυὸ περιστέρια κάτασπρα στ' αὐγά τους καθισμένα, μοιρολογοῦν και δέρονται, κλαῖνε, παραπονιοῦνται. Τὸ ἀρσενικὸ τοῦ θηλυκοῦ γυρίζει και τοῦ λέει: — Ἴντα κλωσσᾶς, γυναῖκα μου, ἄσπρη μου περιστέρα; Νὰ κάμεις θέλεις ὀμορφα κ' ἄσπρα περιστεράκια; Κρίμα, χάνεις τὰ κόπια σου και λύπες θὰ μᾶς φέρεις. Δὲν ἐθυμάσαι τί ἔπαθες στήν ἄλλη σου τὴ γέννα; Τρία και μόνα τάκαμες, τάχασες και τὰ τρία. Τῶνα τὸ πήρε ἄγιο γεράκι, πενασμένο, και τ' ἄλλα τάβραν κυνηγοὶ στον ποταμὸ νὰ πίνουν, και με τὰ δίχτια τάπιασαν και πήγαν νὰ τὰ φᾶνε. Σήκω, σήκω και μὴν κλωσσᾶς, και μὴ μᾶς φέρεις [πόνους, γιατί, ποῖς ξέροι ὕστερα ἴντα κ' αὐτὰ θὰ γένουν».

Κ' ἐδῶ ὁ ἄγνωστος ποιητής ἐκδηλώνει συναισθηματικὸ ζῶοφιλίας κ' ἀνακατεύει στή ζωὴ τῶν περιστερῶν πεσιμιστικὲς ἀνθρωπίνες σκέψεις.

Ἴδου και τρίτο δημοτικὸ τραγούδι ἀφιερωμένο σὲ πουλί:

Αὐγίτσα, αὐγὴ σηκάνομαι, δυ' ὄρες νὰ ξεμερώσει, παίρνω νερὸ και λούζομαι, νερὸ νὰ ξενουστᾶζω,

(*) Οἱ τρεῖς πρῶτοι στίχοι είναι ή παραγγελία πού δίνει στή μάννα του τὸ λαφάκι, πού σκότωσε ὁ κυνηγός. Ἐπειτα ἀκολουθεῖ ή διήγηση τοῦ ποιητῆ, ἀπ' ὅπου φαίνεται πὸς ή λαφίνα ἔκαμε αὐτὸ πού τῆς παράγγειλε τὸ σκοτωμένο παιδί της.

και πᾶνω τὸ στρατί - στρατί γιὰ τήν ψηλὴ ραχοῦλα, γιὰ νᾶρω πέτρα ριζιμιά νὰ ξαπλωθῶ, νὰ κάτσω, ν' ἀκούσω γερακιοῦ κρωξιά, σφυριγματιὰ πετρίτη, ν' ἀκούσω και τήν πέρδικα τὸ πὸς παραπονιέται.

Παραπονιέται στον ἀητό, κλαίγεται στον πετρίτη: — Πετρίτη μου, στὰ πετρωτὰ και σταυραητέ, στον [κάμπο, μου φάγατε τὸ ταῖρι μου, μ' ἀφήσατε μονάχη».

Τὸ τραγούδι αὐτὸ είναι πλημμυρισμένο μ' ἕνα λυρικό ὑποκειμενικὸ φυσιολατρικὸ συναισθημα, σπάνιο στὰ δημοτικά μας τραγούδια.

Ἐπίσης δημοτικὸ ἀφιερωμένο ὀλόκληρο σὲ πουλί, είναι τῆς «**Τριγώνας**», ὅπου ἐξιστοροῦνται οἱ περιπέτειες τοῦ ἀδύνανου αὐτοῦ πουλιοῦ:

— «Ὅλα τ' ἀηδόνια τήν αὐγή, ὅλα λαλοῦν και λένε, κ' ἐγὼ ή τριγώνα ή θλίβερη δὲν ἔχω ποῦ νὰ μείνω, νὰ κάμω τὴ φωλίτσα μου, νὰ κάμω τὰ πουλιά μου. Μ' ἐπῆρε τὸ παραπονο και τὸ πολὺ βερέμι, κ' ἐπῆγα και τήν ἐφτιαξα στήν καλαμιὰ, στον κάμπο. Βάζουν φωτιά στήν καλαμιὰ νὰ κάψουνε τὸν κάμπο, κ' ἐκάψαν τὴ φωλίτσα μου μαζί με τὰ πουλιά μου. Ἐπῆγα και τήν ἐφτιαξα σὲ ριζιμὸ λιθάρι. Πάει ὁ πετρίτης ἀθέτα στο ριζιμὸ λιθάρι, κ' ἐγὼ ή τριγώνα ή ἐρημη δὲν ἔχω ποῦ νὰ μείνω. Σήκω, πετρίτη μου, ἀπ' αὐτοῦ, σήκω ἀπ' τὴ φω- [λιά μου, ἐσὺ ἔφαγες τὸ ταῖρι μου και θὲς νὰ φᾶς κ' ἐμένα».

Ἐπίσης δημοτικὸ τραγούδι ἀφιερωμένο στήν πέρδικα, είναι και τὸ παρακάτω, ὅπου ὁ ἄγνωστος ποιητής δείχνει τὴ ζωνή του συμπάθεια σ' αὐτὸ τὸ πουλί:

— «Σάν τ' ἔχεις, περδικούλα μου, και κλαῖς κ' ἀνα- [στενάξεις; — Μὲ κυνηγεί ἕνας ἀητός τὴ μαύρη νὰ με φάει. — Κάλλιο νὰ φάει τὰ νύχια του, τὰ κλαδοπόδηρά του, παρὰ νὰ φάει τήν πέρδικα, τὴ γλυκοκελαδοῦσα, πού κελαδεῖ κάθε πουρνό, τὸ λέει τὸ κάθε βράδυ, κράζει τὰ λάφια στή βοσκή, τ' ἀλούπια στο κυνήγι, ξυπνάει πουρνὸ τὴ λεβεντιὰ σύντας γλυκοχαράζει».

Ἐπίσης δημοτικὸ τραγούδι είναι ἀφιερωμένο και στο χελιδόνι, πού με τὸν ἐρχομὸ του, προμηνάει τὸν ἐρχομὸ τῆς Ἀνοιξης και τῆς Πασχαλιάς:

— «Χελιδόνι μου γοργό, ποῦρθεσ ἀπ' τήν ἐρημο, τί καλά μᾶς ἔφερες; — Τὴ χαρὰ και τήν ὕγεια και τὰ κόκκινα τ' αὐγά».

Ἴδου κ' ἕνα ἀφιερωμένο ὀλόκληρο στον κόρακα, μ' ὅλο πού τὸ πουλί αὐτὸ είναι ἀντιπαθητικὸ στον ἑλληνικὸ λαό, γιατί νομίζει πὸς κρώζει, ζητώντας νὰ γίνουνε καταστροφές και νὰ βρεῖ ψοφίμια νὰ φάει:

— Τί ἔχεις, καημένε κόρακα, και σκουζεις και φωνάζεις; Μὴνα διψᾶς γιὰ αἷματα, μήνα πεινάς γιὰ λέσια; Γιὰ παρακάλει τὸ Θεὸ ν' ἀνοίξει τὸ σφετί, νὰ φᾶς κεφάλια τούρκικα, κεφάλια τῶν πασάδων, νὰ φᾶς τῆς χήρας τὸν ὕγιό, πού ἄλλο ἀδερφὸ δὲν ἔχει».

Τὸ ἄλογο συναντιέται συχνά μέσα στὰ δημοτικά μας τραγούδια, και συχνά ἔχει σημαντικὴ θέση μέσα στήν ὑπόθεσή τους.

Στὸ παρακάτω γίνεται λόγος γιὰ τρία ἄλογα, πού, βάζοντάς τα ὁ ἄγνωστος ποιητής νὰ συνομιλοῦν, δείχνει τὸ ἐνδιαφέρον καὶ τὴν ἀγάπη πού αισθάνονταν αὐτὶ τὰ ζῶα γιὰ τὸν κύριό τους :

«Χήρας ὕγιος λατοεὺει τρία καλὰ ἄλογα :
τὸ Γρίβα καὶ τὸ Μαύρη καὶ τὸν Πέπανο
Τὸ Γρίβα γιὰ καβάλλα καὶ γιὰ λεβεντιά,
Τὸν Πέπανο γιὰ μάτια καὶ ξανθὰ μαλλιά,
τὸ Μαύρη γιὰ σεφέρι καὶ γιὰ πόλεμο.
Μὰ πῆγε στὸ σεφέρι κ' ἦρθεν ἀδειανός,
κ' ὁ Γρίβας τὸν μαλώνει καὶ ὁ Πέπανος :

—Βρὲ πούναι, μωρὲ Μαύρη, πούν' ὁ ἀφέντης
[μας ;
Ποὺ πῆγες στὸ σεφέρι κ' ἦρθες ἀδειανός ;
—'Αφήστε νὰ σᾶς εἶπω τὰ τραγούδια μου
καὶ τὸ μεγάλο πόνο τῆς καρδίας μου.
'Ὡσάν ἐπολεμοῦσε στὸ ρημόκαστρο,
ἐκαμά'νὰ περάσω ἀπὸ τὸν ποταμό,
κοπήκανε οἱ σέλλες καὶ οἱ σκαλωσιές,
καὶ πῆρε τὸν ἀφέντη κ' ἦρθα ἀδειανός.

Τὸ τραγούδι αὐτὸ εἶναι ἀσφαλῶς πολὺ παλαιό' ὅπως φαίνεται ἀπὸ τὴ λέξη «τραγούδια μου», πού δὲν εἶναι ἄλλη ἀπὸ τὴ λέξη «τραγωδία μου», στὴν κυριολεκτικὴ σημασία της, καμωμένη «τραγούδια μου» ἀπὸ τὸ λαό, πού ἐπαψέ πιά νὰ τὴν καταλαβαίνει.

Σ' ἓνα ἄλλο, τὸ ἄλογο, πού εἶναι δεμένο πλάι στὸν κύριό του, πού κείτεται πληγωμένος, τότε παρακαλεῖ νὰ σηκωθεῖ γιὰ νὰ πάνε στὸν πόλεμο, κ' ὁ κύριός του, πού εἶναι ἐτοιμοθάνατος, τοῦ δίνει τὶς στερνές του, παραγγελιές καὶ τοῦ μιλεῖ σὰ νὰ μιλοῦσε στὸν πύλο ἔμπιστο ὑπηρέτη του :

—«Σήκω ἀπάνω, ἀφέντη μπέη
σὲ γυρεύουν στὸ σεφέρι,
τὶ σκουριάσαν τ' ἔρματα σου
καὶ τ' ἀσημοχάντζαρά σου.
—Δὲ μπορῶ, καημένε γρίβα,
γιατὶ μ' ἔχουν λαβωμένο.
Σύρε σκάψε μὲ τὰ νύχια,
μὲ τ' ἀργυροπέταλά σου,
τράβηξέ με μὲ τὰ δόντια,
ρῖξε με μέσα στὸ χῶμα.
'Ἐπαρε καὶ τ' ἄρματα μου,
δῶσε τα στὰ γονικά μου.
'Ἐπαρε καὶ τὸ μαντήλι,
τὸ χρυσὸ τὸ δαχτυλίδι,
νὰ τὰ πάγεις τῆς καλῆς μου,
νὰ μὲ κλαίει ὅταν τὰ βλέπει».

Σ' ἓνα ἄλλο, ὁ καβαλλάρης πού θέλει νὰ προφτάσει τὸ γάμο τῆς ἀγαπημένης του καὶ νὰ τὸν ἐμποδίσει, ρωτᾷ τὰ ἑβδομηταπέντε του ἄλογα, πὺ θάταν ἱκανὸ «Ν' ἀστράψει στὴν ἀνατολὴ καὶ νὰ βρεθεῖ στὴ δύση». Ὅλα τρομάζανε καὶ δὲν τολμήσανε ν' ἀπαντήσουν. Ἐνα γέρικο ὅμως πού θυμότανε μ' εὐγνωμοσύνη τὴν περιποίησή πού τοῦχε κάμει ἡ νέα, τοῦ ἀπάντησε :

—«Εγὼ εἶμαι γέρος κ' ἄρρωστος, ταξίδια δὲ μοῦ
[πρέπουν,
μὰ γιὰ χατήρι τῆς κυρᾶς νὰ ματαταξιδέψω,
ὁπού μ' ἀκριβοτάγιζε τὸ γύρω τῆς ποδιάς της,
ὁπού μ' ἀκριβοπότιζε στὴ φούχτα τοῦ χεριοῦ της».

Ἐπίσης ὑπάρχουν δημοτικὰ τραγούδια ἀφιερωμένα ὀλόκληρα σὲ λουλούδια, ὅπως τὸ παρακάτω, ὅπου ἐγκωμιάζεται τὸ τριαντάφυλλο :

«Μοσκιές καὶ λιβανόχορτο, διόσμος καὶ καριοφύλι,
'Ἐκάθονταν κ' ἐπέτονταν σὰν πύλο μυρίζει κάλλιο.
Βγαίνει καὶ τὸ τριαντάφυλλο, τὸ μοσκομυρισμένο :
—Σωπάστε, βορομολούλουδα κ' ἔσεϊς βορομοχορτάρια,
ἐγὼ 'μαι τὸ τριαντάφυλλο, τῆς Ἀνοιξῆς στολίδι,
πού τὸ χειμῶνα κρύβομαι στῆς ἀγκαθιάς τῆ ρίζα,
καὶ πρὸς τὰ ἔμπα τοῦ Μαγιοῦ τὴν Ἀνοιξὴ στολίζω.
Στολίζω καὶ τοὺς ζωντανούς, στολίζω πεθαμένους,
τῆς παντρεμένης τὰ μαλλιά, τὸ ἀνύπαντρος τὸν κόρφο,
στῆς χήρας τὸ προσκέφαλο νυχτῶνω, ξημερώνω».

Στὸ παρακάτω δείχνεται ἡ ἐμπιστοσύνη τοῦ πιστικοῦ στὰ σκυλιά του. Ἐπεσε κ' ἐκοιμήθηκε, κ' ὅταν ἐξύπνησε, δὲν εἶδε τὸ καπάδι του. Ξεκίνησε νὰ τὸ βρεῖ καὶ

«Στὴ στράτα ὅπου πήγαινε, στὸ δρόμο πού πηγαίνει,
κουτσὸ λύκον ἀπάντησε, κουτσὸ, ξεπλατιασμένο.
—Γεῖά σου, χαρά σου, λύκο μου.—Καλῶς τὸ βλάχο
[πού'ρθε.
—Λύκο μου, μ' εἶδες πρόβατα, λύκο μου, μ' εἶδες
[γίδια ;
—Στὴν ἀπὸ κεῖθε τὴ μεριά; πούνε μιά κρύα βρῦση,
ἐκ' ἦταν χίλια πρόβατα καὶ δυὸ χιλιάδες γίδια,
ἐκεῖ κ' ἡ σκύλα ἡ κολοβὴ καὶ τὸ σκυλὶ τὸ μαῦρο.
Πῆγα νὰ κλέψω λάγιο ἀρνὶ καὶ τρυφερὸ κατσίκι.
Σαράντα ράχες μ' ἔγυραν καὶ δεκοχτὼ λαγκάδια
μοῦ τσάκισαν τρία πλευρὰ καὶ τὴ δεξιά μου πλάτη».

Ἡ φυσιολατρεία στὰ δημοτικὰ μας τραγούδια

δὲν περιορίζεται μόνο στὰ ζῶα στὰ πουλιὰ καὶ στὰ λουλούδια μ' ἀπλώνει καὶ στὶς φυσικὲς καταστάσεις.

Στὸ παρακάτω ἐγκωμιάζεται ὁ Ἀπρίλης κ' ὁ Μάης, οἱ χαρακτηριστικοὶ μῆνες τῆς Ἀνοιξῆς, πού ἐξαιρετικὰ ἀγαπᾷ ὁ Ἔρωτας :

«Ἐμπῆκε ὁ Μάης, ἐμπῆκε ὁ Μάης, ἐμπῆκε ὁ Μάης
[ὁ μήνας.
'Ὁ Μάης μὲ τὰ τριαντάφυλλα κ' ὁ Ἀπρίλης μὲ τὰ
[ρόδα.

Μάη μου, Μάη δροσερέ, κ' Ἀπρίλη λουλουδάτε,
'Απρίλη ροδοφόρετε, Μάη μου κανακάρη,
π' ὅλο τὸν κόσμο γιόμισες μ' ἄνθη καὶ μὲ λουλούδια,
κ' ἐμένα μ' ἐπερίπλεξες στῆς κόρης τὶς ἀγκάλες.
Γιὰ μῆνυσέ μου λυγερή, γιὰ μῆνυσέ μου, κόρη,
νὰ δώσω τὸ χαιρετισμὸ ὅσο π' ἀνθοῦν οἱ κάμποι,
στέφανα νὰ μᾶς πλέξουνε μὲ τ' ἀνθισμένο κλῆμα,
νὰ στρώσουνε τὴν κλίνη μας μὲ τῆς μυρτιάς τὰ ἄνθη,
νὰ πέφτουν τ' ἄνθη ἀπάνω σου, τὰ ρόδα στὴν
[ποδιά σου,
καὶ τρία χρυσὰ γαρύφαλα τριγύρω στὸ λαιμό σου».

Εἰκόνες ἀπ' τὴ φύση, πουλιά, ζῶα, δέντρα ἀναφέρονται συχνὰ κ' ἐπεισοδιακὰ στὰ δημοτικὰ μας τραγούδια, πού γιὰ ν' ἀναφερθοῦν ὅλα, θὰ χρειάζονταν πολλὰ κατεβατὰ, χωρὶς νάναί καὶ ἀπαραίτητο. Θὰ παραθέσω μόνο μερικὰ γιὰ παραδείγματα.

Στὸ παρακάτω περιγράφεται μιὰ δυνατὴ νεροσυρμὴ ἔπειτ' ἀπὸ βροχὴ :

«Συνέφιασεν ὁ οὐρανός, πάλι νὰ βρέξει θέλει,
κατέβασαν τὰ ρέματα, γεμίζουν τὰ λαγκάδια,
κατέβασε κ' ὁ ζάστανος πολὺ νερὸ πού φέρνει!
Φέρνει λιθάρια ριζιμά, δέντρα ξερριζωμένα,
φέρνει καὶ μιὰ γλυκομηλιά στὰ μῆλα φορτωμένη».

Στὸ παρακάτω καλοτυχίζονται τὰ βουνὰ κ' οἱ κάμποι, πού κάθε χρόνο χαιρόνται τὸ ξανάνιωμα τῆς Ἀνοιξῆς :

«Καλότυχά 'ναι τὰ βουνὰ, καλότυχοι 'ναι οἱ κάμποι,
πού θάνατο δὲν καρτεροῦν, χάρο δὲν παντυχαίνουν,
μόν' καρτεροῦν τὴν Ἀνοιξή, νὰ μπῆ τὸ καλοκαίρι,
νὰ πρασινίσουν τὰ βουνὰ, νὰ λουλουδίσουν οἱ κάμποι».

Στὸ παρακάτω περιγράφεται τὸ ξημέρωμα :
'Ἐρόδισε ἡ ἀνατολὴ καὶ γλυκοφέγγει ἡ δύση,
γλυκοχαράζουν τὰ βουνὰ κ' ὁ αὐγερινὸς τραβιέται,
πάν τὰ πουλάκια στὴ βοσκὴ κ' οἱ λυγερὲς στὴ βρῦση».

Κ' ἡ φυσιολατρικὴ διάθεση στὰ δημοτικὰ μας τραγούδια εἶναι τέτοια, πού φτάνει ἀκόμα καὶ νὰ προσωποποιεῖ τὰ διάφορα φυσικὰ ἀντικείμενα καὶ νὰ τὰ βάζει νὰ παίρνουν μέρος στὴ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου :

'Ἐτσι, ἀλλοῦ γίνονται μαῦρα τὰ βουνὰ καὶ στέκουν βουρκομένα, γιατί διαβαίνει ὁ χάροντας μὲ τοὺς ἀποθαμένους. Ἄλλοῦ φαντάζεται ὁ καπετάνιος ὁ πληγωμένος τὰ δέντρα καὶ τὰ λημέρια πού ἔμενε, τὰ μονοπάτια πού περνοῦσε, οἱ βρυσούλες πού ἔπεινε νερὸ τὰ μετόχια καὶ τὰ μοναστήρια πού ἔπαιρνε ψομὶ καὶ κρασί, πῶς κλαῖνε ὅλα ἀπὸ τὴ λύπη τους, πού δὲ θὰ τὸν ξαναδοῦνε. Ἄλλοῦ μιλοῦν σὰν ἀνθρώποι τὰ ζῶα, τὰ πουλιὰ, τὰ δέντρα, ἀκόμα καὶ τὰ μνή-

ματα. Ἄλλοῦ ὁ βοριάς, ὁ ἄνεμος, προσωποποιεῖται καὶ γίνεται κύρ Βοριάς :

«Ὁ κύρ Βοτιάς παράγγειλε ὄλων τῶν καρabiώνε :
—Καράβια π' ἀρμενίζετε, κάτεργα πού κινᾶτε,
ἐμπάτε στὰ λιμάνια σας, γιατί θὲ νὰ φυσήξω,
ν' ἀσπρίσω κάμπους καὶ βουνὰ, νὰ κρυώσω κρυῆς
[βρυσούλες,
κ' ὅσα βρω μεσοπέλαγο, στεριάς θὲ νὰ τὰ ρήξω».

Πασιγνωστο εἶναι τὸ δημοτικὸ τραγούδι τοῦ Ὀλυμποῦ καὶ τοῦ Κίσαβου, ὅπου κατηγορεῖ ὁ Ὀλυμπος τὸν Κίσαβο γιὰ τουρκοπατημένο, καὶ καμαρῶνει γιὰτὶ αὐτὸς εἶναι τὸ προτιμημένο λιμέρι τῆς κλεφτουριάς. Καὶ σ' ἓνα δεύτερο, παραπονοῦνται τὰ βουνὰ γιατί τὰ παράτησε ἡ κλεφτουριά κ' ἐκατέβηκε στοὺς κάμπους :

«Κλαῖνε τὰ μαῦρα τὰ βουνὰ, παρηγοριὰ δὲν ἔχουν.
Δὲν κλαῖνε γιὰ τὸ ψήλωμα, δὲν κλαῖνε γιὰ τὰ χιόνια :
ἡ κλεφτουριά τ' ἀρνῆθηκε καὶ ροβολαεῖ στοὺς κάμ-

[πους.
'Ἡ Γκιώνα λέει τῆς Λιάκουρας κ' ἡ Λιάκουρα τῆς
[Γκιώνας :
—«Βουνὶ μ', πούσαι ψηλότερα καὶ πύλο ψηλὰ ἀγναν-

[τεύεις,
πού νάναί, τί νὰ γίνηκαν οἱ κλέφτες οἱ Ἀνδρουτσαῖοι ;
Σὰν πού νὰ ψήνουν τὰ σφαχτὰ, νὰ ρίχνουν στὸ ση-

[μάδι,
σὰν πιά βουνὰ στολίζουνε μὲ τούρκικα κεφάλια ;
—«Τί νὰ σοῦ πῶ, μωρὲ βουνὶ, τί νὰ σοῦ πῶ, βου-

[νάκι,
τὴ λεβεντιά τὴ χαιρόνται οἱ ψωριασμένοι κάμποι.
Στοὺς κάμπους ψήνουν τὰ σφαχτὰ καὶ ρίχνουν στὸ
[σημάδι,

τοὺς κάμπους τοὺς στολίζουνε μὲ τούρκικα κεφάλια».
Κ' ἡ Λιάκουρα σὰν τ' ἄκουσε βαριά τῆς κατοφάνσ.
Τηράει ζερβιά, τηράει δεξιά, τηράει κατὰ τὴ Σκάλα :
—«Βρὲ κάμπε ἄρρωστάρηκε, βρὲ κάμπε μαραζιάρη,
μὲ τὴ δική μου λεβεντιά νὰ στολιστεῖς γυρεύεις ;
Γιὰ βγάλε τὰ στολίδια μου, δῶσ' μου τὴ λεβεντιά
[μου,

μὴ λυώσω οὔλα τὰ χιόνια μου καὶ θάλασσα σὲ κάμω».

'Υποθέτω πὼς μὲ τὰ ὅσα ἀνάφερα, φάνηκε πιά καθαρὰ πόσο ἔντονη φυσιολατρικὴ διάθεση βρίζεται στὰ δημοτικὰ μας τραγούδια. Γιατὶ οἱ ἄγνωστοι ποιητές τους δὲν περιορίστηκαν νὰ πάρουν τὶς παρομοιώσεις τους μόνο ἀπὸ τὸ γύρω τους περιβάλλον, μ' ἀφιέρωσαν καὶ τραγούδια ὀλόκληρα στὰ προτιμημένα τους ζῶα, πουλιὰ, δέντρα καρπὸς καὶ λουλούδια, κ' ἔφτασαν νὰ δώσουνε μιλιὰ ἀκόμα καὶ στ' ἄψυχα καὶ νὰ προσωποποιήσουνε κ' αὐτὰ τὰ βουνὰ. Κι' ἀπ' ὄλ' αὐτὰ ἓνα φαίνεται καθαρά, πὼς ὁ ἑλληνικὸς λαὸς δὲν ἔζησε καὶ δὲν ἐγνώρισε μόνο τὸ ὑπαίθρο τῆς πατρίδας του, μὰ καὶ τὸ ἀγάπησε μὲ μιὰν ἀγάπη σχεδὸν εἰδωλολατρικὴ.

Γεω. Σπαταλᾶς

"Αθελα γυρίζει η σκέψη μου στις τελευταίες μου στιγμές και πειθήνεια στο μεγάλο πεπρωμένο της καταλυτότητας των πάντων στον κόσμο αυτό, βρίσκω την γοητεία του τελειωμού μου.

Θέλω να ζήσω τις στιγμές του τελειωμού μου, θέλω στ' αγνάντεμά τους να τις αναπολήσω σαν γνώριμες παληού καλού καιρού και κλείνοντας τὰ μάτια μου για πάντα, να πάρω μαζί δλη την άνυπαρξία του χαμένου μου καιρού.

Στο κάθε μου τώρα, ζω και στο κάθε μου αύριο, και σαν την στρίγγλα στραγγαλίζω τις στιγμές μου.

Θέλω να μην δειλιάσω την τελευταία μου στιγμή, αφίνοντας τις όμορφιές του άπάνω κόσμου, που άθελά μου ξεφύτρωσα μια νύκτα άμαρτωλή από το χάδι κι' από το φιλί.

Θέλω να σμίξω ξανά με το χώμα, θέλω να δώσω το αίμα μου στην μεγάλη άνυφάντρα της παπαρούνας, θέλω να βρω τον μεγάλο μου σκοπό, θέλω να παίξω τον ρόλο μου στην σιωπηρή μυσταγωγία της θείας δημιουργίας που ο μόχθος σαν άνυπαρκτος κι' ο ίδρωτας ξένος, λουλούδια το ξεφύτρωμα, ροδοσταλιές ο κόπος.

"Αθελα γυρίζει η σκέψη μου στις τελευταίες μου στιγμές, λαχανιασμένη τρέχει η ζωή μου στον τελειωμό της..... άθελά μου θα τελειώσω όπως άθελά μου βρέθηκα έδω.

ΕΛΛΗ Κ. ΝΕΖΕΡΙΤΟΥ

'Απ' τούς έκλεχτους 'Αμερικανούς ποιητές είναι ο ποιητής που μεταφράζει σ' αυτό το τεύχος ο Φοίβος Δέλφης. 'Ο Μάρκ Βαν Ντορέν καθηγητής στο πανεπιστήμιο της Κολούμπια και διαλεχτός ποιητής και κριτικός θεωρείται στο τόπο του σαν μια άγνη και έξαιρετική φυσιογνωμία. Γνωστός για τον φιλελληνισμό του έγραψε την εισαγωγή στην άνθολογία των έλλήνων ποιητών που έκαμε στα 'Εγγλέζικα ή Κα Ρέα Ντάλβιν.

ΝΥΧΤΑ ΣΤΡΑΤΟΠΕΔΟΥ

'Απ' έξω στη φωτιά, θα ρίξουμε λίγο νερό για την ένεδρα. Θ' ανασάνουμε το μικρόδασο. Είναι η καρδιά, που φεύγουμε με δέκα ραβδιά, που δεν υπάρχει, σαν τὰ εκατό τ' άλλα που μαζεύονται σε τοῦτο το άνήσυχο μέτωπο που τη στερνή ίκμάδα ζωής αν μόριε ν' άφανίσει και να ξεράνει ολάκερη του δροσερού δάσου. Την άλλη χούφτα τότες, αν κι' είναι άργά. Με τόσο δά λίγο, το κάθε πειναλέον άξίωμα δεν είμαστε άξιοι να το σβύσουμε.

'Ησυχία λίγο μακρύτερα, ενώ το στρατόπεδο βουίζει και καταλαγιάζει, πέρνοντας μαζί του το μυστικό του όδυμηρου λόγου.

Που άρκετά γρήγορα θα ξεχάσουμε τις στάχτες του.

'Η ύπαρξή μας χωρίζεται: ένα άγριο κομάτι από μένα και σένα, που πρέπει τώρα να πνίξομε.

Μετάφρ. ΦΟΙΒΟΥ ΔΕΛΦΗ

ΦΘΙΝΟΠΩΡΙΝΗ ΕΛΕΓΕΙΑ

Τώρα γυμνή άπ' το ήλιο της κρύνει μου η ψυχή με χίλια ρίγη
Με χίλια φύλλα κίτρινα πεθαίνει η εποχή
κι' η έγνοια του θανάτου μās τυλίγει!

Το φως κι' ως μες στα μάτια σου το μόλεψε η νοτιά
κι' άπ' τη ζωή κι' άπ' τ' όνειρο διωγμένοι που θα
[πάμε;

Για τη ζωή μας ήτανε μεγάλη άποκοτιά
Το που άσκεφτα δινόμαστε, το που πολὺ αγαπάμε.

Σ' ένα κοπάδι σύγνεφα με βλέπεις να κυτῶ
τη χειμωνιά που όπλίστηκε και φτάνει
το καλοκαίρι πέρασε μικρή μου Βιλιτῶ
το φτεινὸ χωρὶς να μās ζεστάνει!

1941

Γιώργης Σαραντῆς

ΔΗΜΟΤΙΚΟ

Αύγη με τὰ ροδοδαχτύλια
στης θάλασσας διαλυέται τὰ κοχύλια
και στ' άνθια των άγρών δροσοσταλίδα.
Μεσ' άπ' τη σιτά, γύρισε την άνέμη
άνοιξε την άνάμνηση τη μπαρουτοκαμένη
να ποῦμε τὰ τραγούδια μας γρηά μάμμα μου
[Πατρίδα,

Στά Σάλωνα, στο Τύρναβο στο Καρπενήσι στ'
[Άγραφα

οί κλέφτες οί Άντρουσαῖοι
Στο Λάλα, στ' Άκροκόρινθο στ' Ανάπλι και στ'
[Ασάναγα

οί Κολοκοτρωναῖοι.

"Ελα γιαλό, γιαλό, γιαλό
νησιωτοποῦλ να σε δῶ
έλα για να μεθύσουμε
να γλυκοτραγουδήσουμε.

"Ελα σε μπάλο ξέγνιαστα να σμιξομε τα χέρια
κι η 'Ελλάδα μās χαμογελάει άστέρι μεσ στ'
[άστέρια

Νίκος Μποχλόγγρος

ΟΡΓΗ ΤΟΥ ΒΑΛΤΟΥ

Μεσα σε βάλτο βρωμοτόπι 'Αρβάνη
τσαντίρι στήσανε τσιγγάνοι.
Με ντέφια με τσακίρια με σεβντάνι
του βάλτου ξεσηκώσαν την όργη,
πικρόχολης όργης κακό χαρμάνι.

Μεσ' του βρωμοτόπου τα βραδυνούρια
του πόθου ακούστηκαν τραγούδια.

Μπερδεύτηκε στην άχνα του καπνού,
η θολοπράσινη του βάλτου όμίχλη.
Τῆς σάρκας τύλιξε τ' αναπαμού,
όνειρο γύφτικο.

«κακὸς χαμὸς φυλῆς αταίριαστης,
πού, τάραξε τη γύμνια του ούρανοῦ».

Φειδίσιοι πόθοι κόροσαν τὰ στήθια,
κορμιά λυγῶνε και ποθοπλανάζουνε.
Φλόγινα στόματα ρουφάνε λαχανιάζουνε
στης σάρκας την άχόρταγη αλήθεια.

'Ανέβηκε ως τον ούρανο η όρμη της.
'Αγκάλιασε και κίνησε τη γή.
Μες τους δικούς της πόθινους παλμούς,
και χύθηκεν αίμάτινο κρασί
στούς σαρκινούς βομούς της άφροδίτης.

Μεσα σε βάλτο βρωμοτόπι 'Αρβάνη
μια γκορίζα αύγη ξυπνήσανε τσιγγάνοι.
Με ντέφια, με τσακίρια, με σεβντάνι
του βάλτου ξεσηκώσαν την όργη
Μα άπόμακρη και διάχυτη ακούσθηκε η φωνή
Τῆς μοίρας μας το όρομο η μέρα πιάνει...

Γεώργιος Καμπανέλλης

Ἀπὸ τὸ ἀνέκδοτο θεατρικὸ ἔργο τῆς Κας Μαριέτας Ε. Γιαννοπούλου—Ἑπτανησίας πού φέρνει τὸν τίτλο: ΣΟΛΩΜΟΣ.

ΣΚΗΝΗ 2

Πρόσωπα Σολωμός, Φραγκίσκος Καρβελᾶς

(Ἡ σκηνὴ στὸν ἄγ. Γιώργη τῶν Λατίνων ὅπου ὀρκίζονταν οἱ Φιλικοί. Στὸ μέσο τῆς ἐκκλησοῦλας ἕνα τραπέζι. Ἀπάνου ἢ εἰκόνα τοῦ Χριστοῦ. Ἀπόγευμα, πρὸς τὸ σούρουπο. Ἀνοίγοντας ἡ αὐλαία, ὁ Σολωμός κρατεῖ ἕνα κίτρινο κερὶ σβυστό, πλησιάζει στὸ τραπέζι καὶ τ' ἀφίνει ἀπάνω στὴν εἰκόνα).

Καρβελᾶς σοβαρά.—Λοιπὸν ἔτοιμος. Σκέψου καλά! Σὲ λίγες στιγμὲς θάναί ἀργά. Ὑστερᾶ ἀπὸ τὸν ὄρκο ἄλλο μετάνοιμα δὲν χωράει.

Σολωμός συγκινημένος.—Ἐτοιμος. Δὲ βλέπω τὴν ὥρα νὰ δεθῶ γιὰ οὐλὴ μου τὴ ζωὴ καὶ μὲ τὸν ὄρκο, στὴν ἰδέα πού ἔχω ἀφοσιωθεῖ μ' οὐλὴ μου τὴν ψυχὴ ἀπὸ τὴ στιγμὴ πού ἐκατάλαβα τὸν κόσμον.

(Ὁ Σολωμός γονατίζει μὲ τὸ δεξιὸν ποδὶ μπροστὰ στὴν εἰκόνα τοῦ Χριστοῦ, καὶ ὁ Καρβελᾶς τοῦ σταυρώνει μὲ τὸ χεῖρ τρεῖς φορές τὸ κεφάλι καὶ τοῦ δίνει νὰ φιλήσει τὴν εἰκόνα. Ὑστερᾶ ἀφίνει ἀπάνου ἀπ' αὐτὴν τὸ δεξιὸν χεῖρ ἀνοιχτό. Ἀνάβει τὸ κίτρινο κερὶ καὶ τὸ δίνει στὸ Σολωμό πού πρέπει νὰ τὸ κρατεῖ σ' ὄλο τὸ διάστημα τοῦ ὄρκου μὲ τ' ἀριστερὸν του χεῖρ).

Σολωμός συγκινημένος.—Αὐτὸ τὸ κηρίο εἶναι ὁ μόνος μάρτυς τὸν ὁποῖον ἡ δυστυχὴς πατρίς μου λαμβάνει ὅταν τὰ τέκνα τῆς ὀμνύουσι τὸν ὄρκο τῆς ἐλευθερίας των. Εἶναι τὸ φῶς τῆς ἐλευθερίας πού ἀποχτιέται μὲ αἷμα.

(Ὁ Καρβελᾶς ἐνῶ μιλεῖ ὁ Σολωμός πάει καὶ σβύνει ὅλα τ' ἄλλα κερὰ τῆς ἐκκλησιᾶς, καὶ τὰ καντήλια, καὶ γυρίζει πάλι κοντὰ στὸν ποιητὴ. Ὁ Καρβελᾶς μὲ συγκίνηση βγάζει ἕνα χαρτί ἀπὸ τὸν κόρφο του καὶ ἀρχίζει νὰ διαβάσει τὸν ὄρκο. Ὁ Σολωμός μὲ βαθεῖα συγκίνηση κἀνει τὸ σημεῖο τοῦ σταυροῦ καὶ ἀρχίζει νὰ εὐαναλαμβάνει τὰ ὅσα διαβάσει ὁ Καρβελᾶς).

«Ὁρκίζομαι μπροστὰ εἰς τὸν ἀληθινὸ Θεὸ ὅτι μ' ὅλη μου τὴ θέληση ἐπιθυμῶ νὰ εἶμαι εἰς ὅλη μου τὴ ζωὴ πιστὸς εἰς τὴν Ἑταιρεία. Ὁρκίζομαι εἰς ἐσένα ἱερὴ μου Πατρίς, εἰς τὰ μικρὰ δάκρυα πού τόσοι αἰῶνες ἔχυσαν καὶ χύνουν τὰ δυστυχισμένα παιδιά σου. Ὁρκίζομαι εἰς τὰ δικά μου δάκρυα πού ἐτούτῃ τὴ στιγμὴ χύνω, καὶ εἰς τὴν μελλοντικὴν ἐλευθερίαν τῶν ἀδελφῶν μας, ὅτι ἀφιερώνομαι ὀλοκληρῶς εἰς ἐσέ. Ἀπ' ἐδῶ καὶ ἔμπροσθ' σὺ θὰ εἶσαι ἡ αἰτία καὶ ὁ σκοπὸς τῶν συλλογισμῶν μου. Τὸ ὄνομά σου θὰ μὲ ὀδηγεῖ εἰς τὰς πράξεις μου, καὶ δι' ἀνταμοιβὴν εἰς τοὺς κόπους μου, θὰ ἔχω τὴν εὐτυχίαν σου.

Ἡ θεῖα δικαιοσύνη, ἃς οἶζει ἐπάνω μου ὅλους τῆς τοὺς κεραυνούς, τὸ ὄνομά μου ἃς τὸ μισοῦν καὶ ἃς μὲ καταρώνται καὶ ἃς μὲ ἀναθεματίζουν τ' ἀδελφία μου, ἂν λησμονήσω ἔστω καὶ διὰ μία στιγμὴ τὰς δυστυχίας τους καὶ δὲν πληρώσω τὸ χρέος μου. Ἄς τιμωρηθῶ μὲ θάνατον ἂν ἴσως καὶ μολύνω τὴν ἀγνότητα τῆς Ἑταιρείας μὲ κανένα σφάλμα μου...».

(Ὁ Καρβελᾶς, ἀφοῦ πάψει ὁ Σολωμός, βάζει τὸ δεξιὸν χεῖρ στὸν ἀριστερὸ ὄμο τοῦ Σολωμοῦ, ἐνῶ μὲ τὸ ἀριστερὸν χεῖρ σηκώνει τὴν εἰκόνα τοῦ Χριστοῦ πού ὁ Σολωμός κρατᾷ μὲ τὸ δεξιὸν του).

Καρβελᾶς ὑποβλητικά.—Ἐνόπιον τοῦ ἐνὸς ἀοράτου καὶ πανταχοῦ παρόντος ἀληθινοῦ Θεοῦ, τοῦ αὐτοδικαίου ἐκδικητοῦ τῆς παραβάσεως, τιμωροῦ τῆς κακίας, κατὰ τοὺς κανόνες τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας καὶ τὴν δύναμιν τὴν ὁποῖαν μὲ ἔδωκαν οἱ μεγάλοι ἱερεῖς τῶν Ἑλευσινίων, καθιερωτὸν τὸν Διονύσιον Σολωμόν ἐκ πατρίδος Ζακύνθου ἐτῶν 22. Καὶ δέχομαι αὐτὸν ὡς μέλος, καθῶς καὶ ἐγὼ παρεδέχθην, εἰς τὴν Ἑταιρείαν τῶν Φιλικῶν.

(Ἀφοῦ τελειώσει ὁ ὄρκος, ὁ Καρβελᾶς σβύνει τὸ κερὶ τοῦ Σολωμοῦ).

Καρβελᾶς ἐπίσημα.—Τὸ κερὶ ἐφτὸ θάναί τὸ σημάδι τοῦ δεσμοῦ σου μὲ τὸν ὄρκο ὅσο πού θὰ ζεῖς. Ἄγριο θὰ σοῦ ἀντιγράψω νὰ σοῦ δώσω μαζί μὲ τὸν πρῶτον ὄρκο καὶ τὸ σημερινό, καὶ τὴν πρώτην διδασκαλίαν καὶ τ' ἄρθρα τῆς πρώτης ἐξομολόγησής, τὸ σκοπὸ τῆς Ἑταιρείας καὶ τὴν ἐξακολούθησίν τῆς διδασκαλίας. Νὰ ντάχεις νὰ μπόρεις νὰ ὀρκίζεις καὶ ἄλλους ἀδελφούς. Θάσαι πλέον ἱερέας.

Σολωμός.—Ἀναγάλισή μου θάναί ὅσο πλέον ἔμπροσθα χρησιμέψω στὴν πατρίδα μου.

Ξαλάφρωση ἔχω πού ὀρκίστηκα καὶ ἐπήρα τόσο βαρύτερη ὑποχρέωση μ' ἐτούτο τὸ δεσμό.

(Ὁ Καρβελᾶς στὸ μεταξὺ πάει καὶ ἀνάβει ξανά τὰ καντήλια τῆς Ἐκκλησιᾶς).

Καρβελᾶς.—Τὸ ἴδιο καὶ ἐγὼ αἰστάνθηκα πού ὀρκίστηκα. Ἀμα, βλέπεις, εἶν' ἕνας ἀφοσιωμένος πολὺ σ' ἕνα πρᾶμα, ἔχει ἀλάφρωση καὶ χαρὰ ὅσο δένεται μὲ δάφτο στενωτέρα, καὶ ἀνησυχία καὶ στενοχωρία ὅσο τότε χωρίζουνε ἀπὸ δάφτο μυστικά.

Σολωμός.—Σωστὰ λές. (Μ' ἄλλο ὕφος). Πάμε τώρα;

Καρβελᾶς.—Πάμε. Πάμε νάβρουμε καὶ τσοὶ ἄλλους νὰ ντὰ ποῦμε.

Σολωμός.—Πρέπει τώρα νὰ βλέπομαστε οὐλὴ τὴ στιγμὴ καὶ νὰ παρακολουθοῦμε ἀκούραστα τὴ γένεσιν ἐκεῖ κάτω. Κι' ἂν χρειαστεῖ νὰ δώσουμε καὶ τὴ ζωὴ μας...

ΣΚΗΝΗ 8

Πρόσωπα Σολωμός Λάμπρος

(Ἡ σκηνὴ στὸ γραφεῖο τοῦ Σολωμοῦ. Ἀνοίγον-

τας ἡ αὐλαία, ὁ Σολωμός κάθεται στὸ γραφεῖο του. Χαρτιά μισογραμμένα, σκισμένα, σκόρπια γύρω του. Ὁ Σολωμός ἔχει σκεπασμένο τὸ πρόσωπο μὲ τὰ χέρια του. Πλάι του ἕνα μπουκάλι ἄδειο καὶ ἕνα ποτήρι ἐπίσης ἄδειο).

Σολωμός μουρμουριστά.

Τὰ τραγούδια μου τᾶλεγε ὅλα
Τοῦτο μόνον δὲν θέλει τὸ πείς
Τοῦτο μόνον δὲν θέλει τ' ἀκούσεις
Ἄχ! Τὴν πλάκα τοῦ τάφου κρατεῖς!

(Πάει. Ἀφρημένος σηκώνει τὸ ἄδειο ποτήρι καὶ τὸ φέρνει στὰ χεῖλια του. Ὑστερᾶ χτυπάει τὸ κουδοῦνι πού εἶναι ἀπάνου στὸ γραφεῖο του. Παρουσιάζεται ὁ Λάμπρος).

Λάμπρος.—Μὲ θέλεις κόντε;

Σολωμός.—Χωρὶς νὰ τὸν κοιτάζει.

Κρασί!

Λάμπρος δειλά. Δὲν κάνει νὰ σοῦ φέρω νὰ τιμηθεῖς κούλας κάτω, κόντε μου; Ἐχεις νὰ φᾶς ἀπὸ τὰ ψέδες!

(Ὁ Σολωμός τοῦ οἶχνει ἕνα ἄγριο βλέμμα χωρὶς νὰ τ' ἀπαντήσει, καὶ ὁ Λάμπρος βιάζεται νὰ φύγει παίρνοντας τὴν ἄδεια μπουκάλια καὶ τὸ ποτήρι)

Σολωμός μουρμουρίζει.

Συφορὰ! Σὲ θυμοῦμαι ἐκαθόσων
στὸ πλευρό μου μὲ πρόσωπο ἄγνο

«Τὶ ἔχεις;» Σοῦπα, καὶ σὺ μ' ἀποκόιθης
«θὰ πεθάνω φαρμάκι θὰ πῶ».

(Μπαίνει ὁ Λάμπρος μ' ἕνα δίσκο πού περιέχει μὴ μπουκάλια γεμάτη κρασί καὶ ἕνα ποτήρι. Παίρνει μὴ καρέκλα καὶ βάζει τὸ δίσκο γιὰ νὰ μὴν παραμερίσει τὰ χαρτιά πού εἶναι ἀπάνου στὸ τραπέζι. Ἐτοιμάζεται νὰ φύγει).

Σολωμός.—Στάσου! Γιατὶ φεύγεις;

Λάμπρος.—Νὰ μὴ σ' ἀντισκόψω, ἀφέντη! Εἶσαι πικραμένος ἔτσι, πού σὲ λυπάμαι.

Σολωμός.—Μαχαίριά στὴν καρδιὰ ἄκουσα πού ἔμαθα τὸ θάνατό της. Δὲ μού λές; Πές μου τὴν ἀλήθεια. Ξακολουθοῦνε νὰ λένε οὐλὲς ἐκεῖνες τὶ ἀηδίες γιὰ τὴ Μαριέττα;

Λάμπρος δισταχτικά.—Νὰ στὰ πῶ κόντε μου. Μὰ νὰ μὴ σὲ πικράνω;

Σολωμός.—Λέγε σοῦ λέω νὰ ξέρω.

Λάμπρος πάντα δισταχτικά.—Τὰ ἴδια λένε καὶ χειρότερα. Ἄλλοι λένε πὼς ἐφαρμακώθηκε γιὰ τοῦ λόγου σου, γιατί σ' ἀγάπηε ἄλλοι πὼς ἐπερίμενε παιδί ἀπὸ τὸν Αἰμίλιο καὶ πὼς ἄμα τῷμαθε ἐκεῖνος τὴν ἀπαράτησε, γιατί εἶναι, βλέπεις παντρεμένος. Κακὸ μού κάνει πού τ' ἀκούω, μὰ τὸ Θεό. Νὰ μὴν τὴν ἀφίνουνε τὴν κακομοῖρα, νάβρει ἀνάπαψη το-λάχιστο κάτω στὸ χῶμα! Ἐπὶ τέλους ὅτι καὶ ἀν-καμε, ἔδωσε στὸ τέλος τὴ ζωὴ της. Τί ἄλλο θέλανε;

Σολωμός.—Ξαναμμένος, μὲ συγκίνηση πού φτάνει στὰ δάκρυα, ξεσπάει:

Κόσμε ψεύτη, τὰς κόρες τὰς μαῦρες
κατατρέχεις ὅσο εἶν ζωνμανές.

Σκληρὸ κόσμη! Καὶ δὲν τοὺς λυπάσαι

τὴν τιμὴ ὅταν εἶναι νεκρός!
Σῶπα! Σῶπα! Θυμήσου πὼς ἔχεις
θυγατέρα, γυναῖκα, ἀδελφὴ.
Σῶπα! ἡ μαῦρη κοιμάται στὸ μνήμα
Καὶ κοιμάται παρθένα σεμνὴ.

(Ὁ Λάμπρος στέκει παρᾶμερα καὶ ἀκούει ἐκπλη-χτος στὴν ἀρχὴ τοὺς στίχους τοῦ Σολωμοῦ. Ὑστερᾶ ἀπὸ τὴν συγκίνηση κλαίει βουβὰ καὶ χωρὶς νὰ σαλέψει. Πέφτει ἡ αὐλαία).

(Τὸ τέλος τῆς 11ης καὶ τελευταίας σκηνῆς)

(Στὴ σκηνὴ αὐτὴ εἶναι ὁ Σολωμός κυκλωμένος ἀπὸ Μεσολογγίτιδες πρόσφυγες πού τοῦ ἐξιστοροῦν τὸ πὼς ἔπεσαν τὸ Μεσολόγγι, ἔξω ἀπὸ μιά πού ἔχει ἕνα μωρὸ στὴν ἀγκαλιά. Αὐτὴ στέκει παρᾶμερα καὶ δὲ μιλάει καθόλου.)

Μιά ἀπὸ τὶς γυναῖκες πλησιάζει καὶ χαϊδεύει τὸ κεφάλι τοῦ μικροῦ. Κλαίοντας:— Ἀπὸ τὰ ψέδες πεθαμένο καὶ δὲ μὰς δίνει καρδιὰ νὰ τ' ἀποχωριστοῦμε! Τὸ εἶχαμε παιδί μας. Τὸ πέραμε στὴν ἀγκαλιά μας κάθε στιγμὴ. Καὶ νεκρὸ ἀκόμα, τοῦ ἀλλάξαμε ἀγκαλιές.....

Ἄλλη.—Ὅχι νὰ μὰς τ' ἀφίσει ὁ Θεὸς στὴ ζωὴ, μὰ παρηγοριά στὸν ἄγριο καταστρεμὸ τῆς μοῖρας μας!

Ἡ Μητέρα τοῦ μωροῦ, πού γιὰ πρώτη φορὰ μιλεῖ.—Νὰ ζήσει γιὰ νὰ βασανιστεῖ σκλάβος; Κι' ἐμεῖς πού ζοῦμε τὴ καταλαβαίνουμε; Καλύτερα πού πέθανε.

(Πάψη. Σὲ λίγο ἀρχίζει, καὶ ὅσο μιλάει τόσο καὶ πὸ ἐμφυλώνεται.) Τὶ εἶπα στὸν πόνο μου ἀπάνω! Νὰ λέμε νὰ πεθάνουμε εἶναι λυποψυχία. Δὲν πρέπει νὰ λυγροστέψουν ἐκεῖνοι πού πολέμανε τὸν Τοῦρκο. Γιατὶ τότες ἐκεῖνος θεοῦνε καὶ κρατεῖ περισσότερο ἀπὸ τ' ἄγιο ἑλληνικὸ χῶμα. Πρέπει νὰ φύγομε ἀπὸ τὸ δῶ. (Δίνει τὸ νεκρὸ τῆς παιδιᾶς στὴ διπλανὴ της. Μ' ἔξαρη.) Πρέπει νὰ τρέξομε ἀμέσως στὴ στεριά νὰ συναντήσαμε τοὺς ἄλλους καὶ νὰ ξαναπαίσουμε τ' ἄρματα ἴσαμε πού θάχουμε πνοή. Ἐτσι θὰ ἴδοῦμε λευτεριά!

(Ὁ Σολωμός στὸ μεταξὺ πού μιλεῖ, τὴν κοιτάζει μὲ θαυμασμό. Ἀφοῦ τελειώσει, σηκώνεται συγκινημένος, τὴν πλησιάζει, τῆς κἀνει τὸ χεῖρ καὶ τῆς τὸ φίλει μὲ σεβασμό. Σιωπὴ. Σηκώνεται. Περπατεῖ ἀφρημένος. Σὲ λίγο ἀδιάφορος ὀλότελα στὶς γύρω γυναῖκες πού τὸν παρακολουθοῦνε μ' ἐκπληξή, μονολογεῖ:)

.... Στὸν ὄμορφο ἀέρα τῆς ἀντροειᾶς

Ὁ οὐρανὸς καμάρωνε καὶ ἡ γῆ χερκοροτοῦσε.

Δὲν τοὺς βαραῖν' ὁ θάνατος ἄλλ' ἔγινε πνοὴ τους.

....Κ' ἐμπόδιμα δὲν εἶναι

στὲς κορασίδες νὰ τραγουδοῦν...

Καὶ βλέπω πέρα τὰ παιδιά καὶ τὰς ἀντρογυναῖ-
[ναῖκες

γύρου στὴ φλόγα π' ἀναψαν καὶ θλιβερὰ τὴ θρέψαν
Ἀκίνητες, ἀστέναχτες δίχως νὰ οἶζουν δάκρυ.

(Πάψη. Σὲ λίγο συνεχίζει.) Περνάνε ἀπὸ πόνο σὲ πόνο ἕως τὸν ἄκρο πόνο, ὀλοῦθε φωτιά, καπνὸς καὶ πτώματα ματωμένα.

Εἰς τὸ βάθος ὅμως, πάντα ἡ Ἑλλάδα μὲ μέλλον της... Ἀπὸ τὰ ἐρεῖπια τοῦ Μεσολογγίου, βλέπω νὰ προβαίνει ἡ ἀνάστασις τοῦ γένους...

(Α ὕ λ α ἰ α)

Μαριέττα Ε. Γιαννοπούλου—Ἑπτανησίας

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟ ΚΑΙ ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΟ ΠΡΕΥΜΑ

Μά για να πεθάνεις πρέπει να περάσεις πέρα από τον «τοιχο». Πώς όμως θα περάσεις αφού ή πόρτα είναι όριστικά κλειστή. Και ο Ζαρκίν σπρώχνεται προς την επίκληση. Δέεται, παρακαλεί, ίκετεύει να του ανοιχτεί ή πόρτα-νά περάσει το κατώφλι, να βρει τη λευτεριά του ως εκ θαύματος ή πόρτα ανοίγει. Ο Ζαρκίν προχωρεί προς τα έξω. Μά πού να πάει; προς τα πυρωμένα παλούκια, στις φλογισμένες γρίλλες, στα καμίνια ή προς τον παράδεισο, στον καθαρό αέρα, στη λευτεριά; ο Ζαρκίν διατάζει..... υποχωρεί. Η κόλαση δεν είναι το «ασυγχώρητο». Ο κολασμένος στέκεται άνικανος μπροστά στο λυτρωμό του. Και ο Ζαρκίν πού εισακούσθηκε, άπαρνείται την προσευχή του προτιμάει την αυθεντική υποδούλωση σαν τετελεσμένο γεγονός. Η κακή του πίστη παραλύει τη λευτεριά. Δεν τον έλκυει ή Έστέλλ, τον τραβά ή άκαταμάχητη μέγαιρα, ή Ίνές ή άνοικτομάτα, ή άπιστη, ή χλεβαστική πού από την άρχή ματαιώνει όλες τις συνθήκες. Το κακό πνεύμα, το άπειθάρχητο, το διαστρεβλωμένο, το διαβολικό μά και το τραγικά ανθρώπινο πού το συναντάμε στη ζωή και πού μάς κάνει εφήμερα εύτυχισμένους σε μία γήινη κόλαση... Η Ίνές ή καταλύτρα του λόγου έλκυει, σαγηνεύει, κατακτά. Ο Ζαρκίν δεν υπέκυψε στον πειρασμό της έξόδου γιατί ο πειρασμός της Ίνές ήταν ισχυρότερος. Μία ύστατη προσπάθεια, μία πνευματική συνδιαλλαγή μεταξύ Ζαρκίν και Ίνές επιχειρείται. Μάταιη προσπάθεια γιατί ή σατανική Ίνές αντιμάχεται το σύνδεσμο του. Ορθώνεται αντιμετώπη στην καλή θέληση άνεμίζοντας σαρκαστικά την παντιέρα της αιώνας άρνησης. Έφ'δσον βρίσκει στη μέσα ή Ίνές όλοι οι συμβιβασμοί καταρρέουν. Όμως μία τελευταία προσφυγή διαλάμπει στο άπλοϊκό μυαλό της Έστέλλ. Ξεχνάει πώς είναι συνειδηση νεκρή και έκστρατεύει με θανάσιμο μίσος για να καταδιώξη την Ίνές. Μά ο θάνατος είναι πραγματικό γεγονός, βλέπει πώς ματαιοπονει προστρέχοντας σε τέτοιες υπεκφυγές και το άσυμβίβαστο τρίο ξεσπάει σε παρατεταμένα γέλοια πού το άρμονικό τους γάργαρο άντηχει μακάβρια στην άνεπανόρθωτη κατάσταση των κολασμένων. Το μίσος δεν θριαμβεύει. Άντιπροσωπεύει την ύστατη προσπάθεια, την άπελπισιά... Και ο Ζαρκίν έπισφραγίζει το πανδαιμόνιο του με τις λέξεις. «Άς συνεχίσουμε». Γιατί ή κόλαση είναι τό «αίώνιο ξαναγύρισμα» στους Ίδιους πειρασμούς, στα Ίδια προβλήματα, στα Ίδια μυστήρια.

Ύστερα από μία τέτοια παράσταση ο θεατής βγαίνει στον ελεύτερο άγέρα του δρόμου άνακουφισμένος γιατί γλύτωσε από κείνο το σατανικό περιβάλλον. Αφού έζησε λίγες στιγμές άνάμεσα σε κολασμένους, σε μία άτμόσφαιρα άνατριχιαστικά διαβολική, άναπνέει εύχαριστημένος γιατί σώθηκε τέλος πάντων γιατί μπορεί ακόμα

να σκεφθεί πώς υπάρχουν πιθανότητες ν' άντικρύσει κάποτε τον παράδεισο.

Άπό τις έντονες πολεμικές πού σήκωσαν ο Μαρξισμός και οι ποικιλοχρωματισμένοι όπαδοί του όπως και από τα φλέγοντα κοινωνικά προβλήματα πού άνοιξαν καινούργιους όρίζοντες στους λογοτέχνες, ένα δυναμικό πνεύμα σαν τον Ι. Π. Σάρτρ δεν μπορούσε να παραμείνει άμείωτο. Άλλωστε ο Ίδιος ο συγγραφέας άρέσκει να διαλέγει τα θέμάτα του από τους ταπεινούς, τους απόκληρους της κοινωνίας και να τ' άνεβάζει με άφάνταστη καλλιτεχνική μαεστρία στο ύψος μιας εκλαϊκευμένης μά βαθειάς φιλοσοφίας. Για τουτο πολλοί τον κατηγορήσαν πώς ήταν επικίνδυνος κομμουνιστής εκ των ύστερων όμως άποδείχθηκε πώς δεν έχουν έτσι τα πράγματα.

Τά βιβλία του, πού κάποτε το γαλλικό κομμουνιστικό κόμμα τά τοποθετούσε πλάι από το «Κεφάλαιο» του Μάρξ σαν κάπως έπεξηγηματικά στο «Εύαγγέλιο του πρώτου συντρόφου έξωστρακίστηκαν από το κόμμα την ήμέρα πού ο Ίδιος ο Σάρτρ δεν θέλησε να «όργανωθεί». Ένα περιπούδαστο έργο πού ξεκαθαρίζει τά πράγματα άντ χок στο κεφάλαιο του του ύπαρξισμού έγραψε ο σοφός ούγγρος Λομχάκς πού μεταφράστηκε στα γαλλικά «Ύπαρξισμός Μαρξισμός». Ο ύπαρξισμός παρουσιάζεται σαν μία χαρακτηριστική φιλοσοφία της μπουρζουαζίας και ο όποιος άντιτίθεται σ' αυτό το συρφετό των άτομικών πράξεων όπου ο Σάρτρ βρίσκει τά στοιχεία της διδασκαλίας του περι έλευθερίας.

Άπό αυτά τά λίγα σχετικά με τον πατέρα του γαλλικού ύπαρξισμού μπορεί ο άναγνώστης να σχηματίσει κάπως μία ιδέα για τη συλληπτική δυνατότητα του Σάρτρ και από λογοτεχνικής και από φιλοσοφικής πλευράς. Οι ύπαρξιστές πού προεβέδουν τά φιλοσοφικά δόγματα του Σάρτρ είναι κατά το πλείστον άγνωστικιστές. Ο Θεός γι' αυτούς είναι άνεξιχνιάστος και δεν ενδιαφέρει τον άνθρωπο, πολλοί μάάλιστα προτιμούν να λένε πώς δεν ύπάρχει.

Ένα άλλο ρεύμα, ύπαρξιστών χριστιανών, έξ ίσου ισχυρό πού σιγά σιγά καταλαμβάνει έξέχουσα θέση στο μυθιστόρημα, στον κινηματογράφο και γενικά σ' όλους τους τομείς πού έκδηλώνεται το ανθρώπινο πνεύμα έρχεται σαν αντίρροπο, σαν άντιστάθμισμα στις τερατώδεις άκρότητες και τις άκατάσχετες έκκεντρικότητες μερικών άντιπροσώπων του άθέου ύπαρξισμού. Άπό τους πολλούς πού άντιμάχονται τον Σάρτρ ίσως οι πιο άντιπροσωπευτικοί να είναι Μώρις Μπλοντέλ και ο Γκαμπριέλ Μαρσέλ. Ο πρώτος έδίδαξε πολλά χρόνια φιλοσοφία στο πανεπιστήμιο της Αΐξ άν Προβάνς ύστερα από τη διδακτορική του διατριβή περι δράσεως, πού άφησε εποχή, επί 40 χρόνια δεν έξέδωσε τίποτα το αξιόλογο. Προς το ήλιοβασίλευμα της ζωής του, το 1947, ή φιλοσοφική του τριλογία. «Η σκέψη-ή ύπαρξη-ή δράση τον έκαμαν διάσημο.

Ένώ ο ύπαρξισμός του Σάρτρ ύποστηρίζει πώς ή αλήθεια δημιουργείται από την ύπαρξη και δεν άποτελεί πραγματικότητα άνεξάρτητα από

την αλήθεια από την όποία πηγάζει, ή φιλοσοφία του Μπλοντέλ ισχυρίζεται πώς ή ύπαρξη μπορεί να διαπιστώσει την αλήθεια ή όποία αλήθεια στέκει αιώνια άκατάλυτη... Και άν ακόμα ο άνθρωπος δεν την πίστευε αυτή δεν θάπαυε ποτέ να είναι αλήθεια, ώστόσο ή δράση μάς επιτρέπει ν' άννακαλύψουμε την αλήθεια. Το ίδεώδες του άνθρώπου πρέπει να είναι και ενεργητικό, όχι μονοστοχαστικό και να καταλήγει στην αγιότητα. Σάν τον περίφημο Μπεργσον ο Μπλοντέλ πλέκει ύμνο ύπέροχο στην χριστιανική τελειότητα πού κορυφώνεται στους άνθρώπους με το φωτισμένο της αγιούσνης.

Ο Γκαμπριέλ Μαρσέλ δεν έχει τη φιλοσοφική νηφαλιότητα του Μπλοντέλ. Βοθός στοχαστής, συλλίστας μεγάλης περιοχής έκφράζει τη σκέψη του όχι μόνο σε θεωρητικά δοκίμια αλλά και σε δράματα συγκλονιστικά. Η φιλοσοφία του όμως είναι παρακλητική, ο Μωύσης πάνω στην βουνοκορφή του Σινά, άνάμεσα στ' άστρατόβρυντα, μ' άνυψωμένα τά χέρια προς τον ουρανό τον συμβολίζει... Σ' ένα από τά περιεκτικότερα έργα του (ύπαρξισμός και χριστιανική σκέψη) έκθέτει καθάρωτα παρά τη συνήθεια των ύπαρξιστών πού άρέσκονται σε σκοτεινούς στοχαστικούς άκροβατισμούς, πώς οι φιλοσοφικές έρευνες, οι σχετικές με την ύπαρξη συνάπτονται στην ιδική του περίπτωση μ' ένα σύνολο προϋποθέσεων και με μία έξονυχιστική έρευνα πού όδήγησαν τον Ίδιο συγγραφέα στη μεταστροφή και του άνοιξαν τις πόρτες της καθολικής έκκλησίας. Έκει συγκεντρώνει τά ύπαρξιστικά δόγματα πού καταμάχονται την άκρα άριστερά της ίδιης σχολής και πού έφεραν τους έρμηνευτές του και τους μαχητικούς όπαδούς του να βαφτίσουν τη φιλοσοφία του, όχι χωρίς μία κάποια άπιστροφή του συγγραφέα, χριστιανικό ύπαρξισμό.

Τά τρία φιλοσοφικά του έργα τον τοποθετούν μεταξύ των κορυφαίων στοχαστών του 20 αιώνα. Το «Χόμο Βιατορ», το «Είναι και έχει» και το Ζουρνάλ μεταμφυστη». Αυτή ή πλούσια πνευματική παραγωγή πού γράχτηκε άνάμεσα στη συνθηκολόγηση και στη νίκη φαίνεται να μαρτυρεί πώς ή μόνη πραγματική άντίσταση είναι εκείνη πού φωλιάζει στο βάθος των καρδιών. Με την καταπληκτική φιλομάθεια πού τον χαρακτηρίζει ο φιλόσοφος θέτει μπροστά στις άγωνίες των χρόνων του προβλήματα αιώνα. Και να πού από τουτο το γερό φιλοσοφικό συγκρότημα ξεπετιέται δέσμη «προλεγομένων σε μία μεταφυσική της έλπίδας». Θάπρεπε να έπιμείνουμε πολύ στο πρώτο του έργο αλλά δυστυχώς μόνο κάπως θα θίξωμε το συμπαγές φιλοσοφικό του περιεχόμενο.

Στις 538 σελίδες του «Χόμο Βιάτορ» ο Γκαμπριέλ Μαρσέλ έκθέτει μία ύπαρξιστική φιλοσοφία πολύ πρωτότυπη. Έκει μέσα άναπτύσσει πώς ο άνθρωπος στην έσωτερική πείρα δέχεται όλες τις άντικειμενικές πληροφορίες πού του προσφέρει ο κοινωνικός βίος, τη βαθειά σκέψη πού καθαρά καθρεπτίζεται στη συνειδηση της εποχής για να βρει μέσα στην αίρεση και στην άπάτη τά ίχνη μιας αυθεντικής έρευνας, ο συγγραφέας με βαθυστόχαστη ρυθμική προσπάθεια, μ' έπιτυχημένες

παρεμβάσεις προχωρεί άκάθεκτα στους πιο συγκεκριμένους τομείς και στα πιο ίερά μονοπάτια της ανθρώπινης σκέψης για ν' άννακαλύψη με βεβαιότητα λογικής άνάλυσης αλήθειες προς τις όποιες μόνον ο πλατωνικός μύθος και ή ποιητική προαίσθηση μπόρεσαν μέχρι σήμερα να φτάσουν.

Η κεντρική ιδέα του βιβλίου είναι ότι ο άνθρωπος μπορεί «ν' αυτοστοχασθεί» και να καθιέρωση γύρω του μιάν ανθρώπινη τάξη με την προϋπόθεση να κατορθώσει να διατηρήσει τη βαθειά συνειδηση της όδοπορικής του κατάστασης. Συνεχίζει με μία αυστηρή αναλυτική κριτική της εποχής μας και μιλεί για κάποιο έξευτελισμό για κάποια έλάττωση του ποιού της ανθρώπινης ούσίας πού όφείλεται στην έξαφάνιση ή στην άμαύρωση των θρησκευτικών αξιών και άκόμα στην φθορά των φυσικών αξιών. Το βάρος του έργου περιστρέφεται γύρω από τη σκιαγραφία μιας φαινομενολογίας και μιας μεταφυσικής της έλπίδας. Έπεκτείνεται στο «οικογενειακό μυστήριο» και άναπτύσσει την άνώτερη αξία της συζυγικής συμβίωσης όπου ο άνθρωπος πραγματοποιεί τους πιο πολλούς σκοπούς της ζωής.

Η άγάπη μέσα στον οικογενειακό σύνδεσμο έξελίσσεται γύρω από τη σκόπιμη σαρκική απόλαυση μά οι οικόγενειακές αξίες κατορθώνονται μόνον όταν οι σωματικές αυτές έκδηλώσεις είναι δείγματα μιας πιο σοβαρής άποδοχής όπως εάν έπρόκειτο, στο ανθρώπινο επίπεδο, το έργο της σάρκας να ναι ή καθιέρωση μιας πραγματώσης έσωτερικής, ένα εκχειλισμα άκράτητο πού πηγάζει από ένα βίωμα πληρότητας. Η άπέραντη μεγαλοψυχία της μητέρας, όπως και ή πιστότητα και ή μέριμνα ή πατρική είναι κατά τη γνώμη του συγγραφέα τά πιο συγκινητικά σημεία της ανθρώπινης έλπίδας. Και το έργο του κορυφώνεται με μία άπαλή έπιστροφή στη φύση με συμπαραστάση τον Ρίλκε. Στο σημείο αυτό Γκαμπριέλ Μαρσέλ δεν γεύεται μόνο την ύποβλητική διατύπωση στο έργο του Ρίλκε αλλά πρό παντός συγκινείται μπροστά στο θαυμασμό του προς το σύμπαν και το βαθύ του ρυθμό, θαυματουργός πού αίωρείται στο μεταίχμιο πανθείσμου και χριστιανισμού και πού τον όνομάζουν όρφισμό. Ο Γκαμπριέλ Μαρσέλ νοιώθει βαθύτατα αυτή την εύλαβική κοινωνία με τη φύση, αυτό το σεβασμό πού καθαγιαίνει και πάλι τη δημιουργία και ο όποιος, αφού έξαγνίσει το μάτι του παρατηρητή, δίνει στα πράγματα την πρώτη τους διαύγεια.

Τά θεατρικά έργα του Γκαμπριέλ Μαρσέλ παρουσιάζοντας σαν μία έκρηξη βόμβας. Μας ξετινάζουν από τη νωρότητα, μας ξεριζώνουν από την πεζότητα της κατά συνθήκη ζωής μας για να μάς μεταφέρουν σε σφαίρες ύψηλές. Τά δυο τελευταία του δράματα πού τιλοφορούνται Προς ένα άλλο βασίλειο είναι μία δέσμη από δυναμίτες. Στην άνάγνωση φαίνονται κάπως άνώδινα, μά σαν τ' άνεβάσεις στη σκηνή και πλησιάσης το φυτίλι της λάμπας άλλοιμονο;..

ΙΩΣΥΠΟΣ ΠΡΕΛΩΡΕΤΖΟΣ

Η ΣΥΜΒΟΥΛΗ ΤΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ ΣΤΗ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

Ἡ ἐποχή μας ἐποχή συγκρούσεως ὄχι μόνον τῶν ὕλικῶν δυνάμεων ἀλλὰ καὶ ἰδεολογιῶν ὄχι μόνον ἀφανισμοῦ καὶ ἐξολοθρεύσεως συγκροτημάτων πολιτισμοῦ ἀλλὰ καὶ δημιουργὸς πνευματικῶν ροπῶν μᾶς δίνει τὸ δικαίωμα μὲ τὴν πείραν τῆς νὰ στραφοῦμε μὲ ὅλη τὴ δύναμη τῆς ψυχῆς μας στὴν πνευματικὴν θεμελίωσι τῶν μελλοντικῶν μας προοπτικῶν. Γιατὶ ἀπὸ ποῦ ἄλλοῦ; Ἀπὸ μέσα ἀπὸ τὰ ἐρείπια ὅπως λέγει κι' ὁ μέγας μας ποιητὴς ὁ Παλαμᾶς ξεκινᾷ ἡ θεμελίωσι τῶν πολιτιστικῶν ἀξιών.

Καὶ εἶναι ὑποχρέωσι τῶν πνευματικῶν ἀνθρώπων νὰ ὀδεύσουν πρὸς τὴς ὁμορφες ἀλήθειες τῶν ἰδεῶν, εἶναι καθήκον νὰ ζητήσουν νὰ στήσουν μέσα στὴς ψυχὰς τῶν ἀνθρώπων τὴς ἀξίες πού ὄσο κι' ἂν περνοῦν οἱ ἀνθρώποι αὐτὲς μένουν ἀθάνατες παντοτινὲς καὶ ἀναλόιωτες.

Σὲ μιὰ τέτοια λοιπὸν στιγμή πού ὅλα ζητοῦν νὰ ξαναφτιαθοῦν μὲ κριτήριο τὴν πνευματικὴν τους σκοπιμότητα πρέπει νὰ ξεδιαλέξουμε καὶ νὰ ἀξιολογήσουμε ὅλες τὴς πνευματικὲς ἐκδηλώσεις γιὰ νὰ στήσουμε πρὸς τὰ δυναμῶρια τῆς καινούργιας πορείας πρὸς τὸν πολιτισμὸν.

Τὰ γράμματα, οἱ ἐπιστῆμες, οἱ καλλιτεχνικὲς ἐκδηλώσεις καὶ ἡ μουσικὴ πρέπει νὰ ἀξιολογηθοῦν καὶ νὰ πάρουν ἐνα καινούριο δεοντολογικὸν χρισμα.

Στὴν μελέτη μας αὐτὴ θὰ ξεχωρίσουμε τὴ μουσικὴ γιὰ νὰ τὴν ἀξιολογήσουμε καὶ νὰ δοῦμε τὴν τεράστια συμβολὴ πού θὰ δώσει στὴ δημιουργίαν τῶν νέων πολιτιστικῶν ἀξιών.

Μὰ τί εἶναι ἄραγε μουσικὴ;

Μουσικὴ εἶναι ἡ τέχνη τῆς συναρμοστικῆς τῶν ἤχων μὲ τέτοιο τρόπο πού νὰ δίνουν στὴ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου τὴν αἴσθησι τῆς ἁρμονίας καὶ τοῦ ρυθμοῦ.

Ἔτσι ὀρίζομεν τὴ μουσικὴ καὶ εἶναι ἀναγκαῖο νὰ γίνῃ αὐτὴ ἡ ἐργασία γιὰτὶ ἀπὸ μέσα ἀπὸ τὸν ὀρισμὸ τῆς Μουσικῆς βγαίνουν πολλὰ χρίσματα.

Ἡ ἀρχὴ τῆς Μουσικῆς, τῆς τέχνης δηλαδὴ τῶν ἤχων εἶναι ἀπροσδιόριστι καὶ κρύβεται μέσα στὰ σκοτεινὰ βᾶθη τοῦ χρόνου.

Τὸ τραγοῦδι τῶν πουλιῶν οἱ πνοὲς τοῦ ἀνέμου, τὸ θρόισμα τῶν φύλλων ἔδωσαν στοὺς ἀνθρώπους τὴν ἰδέαν τοῦ ἤχου.

Στὴν ἀρχὴ ἕνα εὐχάριστο αἴσθημα ἀπ' τὸ ἁρμονικὸ ταίριασμα τῶν ἤχων τῶν φυσικῶν φαινομένων θὰ ἔδωσε τὴν ἀσυνείδητη ἀρχὴ τῆς μουσικῆς.

Οἱ ἀνθρώποι ἀφοῦ εὐχαριστοῦντο νὰ ἀκούουν τὰ ρυθμικὰ αὐτὰ ἠχητικὰ κατασκευάσματα μετὰ ὅταν ἤθελαν νὰ εὐχαριστήσουν τοὺς ἑαυτοὺς των δὲν εἶχαν παρὰ νὰ μιμηθοῦν μὲ τὴ φωνὴ τους. Νὰ λοιπὸν ἡ ἀρχὴ τοῦ μέλους.

Παλαιότατα ἔχνη τῆς Μουσικῆς εὐρίσκονται στὴς Ἰνδίες.

Καὶ μάλιστα θεωρία τῆς Μουσικῆς ὑπάρχει στὰ Σανσκριτικὰ βιβλία. Ἀκριβῶς ἀπὸ ἐκεῖ πού ξεκινᾷ ἡ μουσικὴ ἀπ' τὴ μητέρα τοῦ λόγου μὲ τὴν φιλοσο-

φικὴ ἔννοια, ἀπ' τὴς Ἰνδίες, ἐκεῖ ἀκριβῶς φαίνεται ἡ ἐπίδρασι τῆς στὴ δημιουργίαν πολιτισμοῦ.

Θὰ πρέπει ὅμως νὰ ὀρίσουμε κάπως ἀπλᾶ καὶ πρόχειρα τὴν ἔννοιαν ὅταν λέμε πολιτισμὸν.

Πολιτισμὸν λέγοντας ἔννοοῦμε τὴν ἀξιοποίησι τῶν κατακτήσεων τοῦ ἀνθρώπου γιὰ τὴν αὔξησι τῶν πνευματικῶν του ἱκανοτήτων ὥστε νὰ πλησιάσει πρὸς τὴν τελειότητα—τὸ θεῖο.

Ἐκδηλώσεις πολιτιστικῆς ὑπάρχει πολλῶν καὶ διαφόρων ἀποχρώσεων. Μὰ πάνω ἀπ' ὅλα καὶ ἡ σύνθεσι ὅλων εἶναι ὁ λόγος πού κλείνει μέσα του ἕνα ἀπ' τὰ μεγαλύτερα στοιχεῖα τῆς Μουσικῆς, τὴν ἁρμονίαν.

Μιλούσαμε λοιπὸν γιὰ τὸν Ἰνδικὸ πολιτισμὸν ἐκεῖ πού πρωτοφαίνονται τὰ πρῶτα σπέρματα τῆς Μουσικῆς. Ἐκεῖ ἀκριβῶς εἶναι τεράστια δεμένη κάθε πολιτιστικὴ ἐκδήλωσι μὲ τὴν Μουσικὴν.

Στὴ θρησκείαν ὑπάρχει τὸ δέσιμο τῆς μουσικῆς μὲ τὸ τελεουργικὸ μέρος. Οἱ εὐχὲς οἱ ἐπικλήσεις πρὸς τὸ θεῖο, ἔχουν τὸ ἀπαραίτητο μέρος πού ἐκφράζει ἀκριβῶς τὸ νόημα τῆς ἐποχῆς τοῦ πολιτισμοῦ.

Ὁ χορὸς πού κάνουν οἱ ἱερεῖς (μπαγιαντέρες) τὸ λούσιμο στὰ ἱερὰ νερὰ τοῦ Γάγγη συνοδεύεται ἀπὸ μουσικὴν. Στὸ λαὸ λοιπὸν ξεχνιέται ὁ λόγος, τὸ τί ἀκριβῶς λένε οἱ εὐχὲς καὶ παραμένει ἡ μελωδία.

Ἐπὶ τοῦ δὲ πλῆθος τέτοιων μελωδιῶν πού καταντοῦν λαϊκὰ ἄσματα, γυρνώντας σὰ σκοποὶ σὲ κάθε ἐποχὴ καὶ παίρνοντας καινούργια λόγια. Τὸ τί ἐπίδρασι ἔχουν αὐτοὶ οἱ ἱεροὶ σκοποὶ στὸν λαὸ δὲν εἶναι δύσκολο νὰ τὸ ἐννοήσουμε ἀρκεῖ μόνον νὰ σκεφτοῦμε πὼς ὁ χαρακτήρας τῶν λαῶν δείχεται ἀκριβῶς ἀπ' τὴν μουσικὴν τους ἐκφραση. Οἱ σκοποὶ οἱ νωθροὶ οἱ γεμάτοι βαρύτητα καὶ φθόγους χαμηλοὺς δὲν εἶναι ἄσχετοι ἀπ' τὴν πολιτιστικὴν πορεία τῶν λαῶν. Κι' ὄχι μόνον ἡ δογματικὴ ἐκφραση τῆς μουσικῆς ἀλλὰ καὶ κάθε λογῆς ἰδιωτικὴ μουσικὴ στὸν Ἰνδικὸ πολιτισμὸν, γιὰτὶ αὐτὴ τὴ φάσι τοῦ πολιτισμοῦ τῆς γῆς ἀναλύομε, παίζει τὸ ρόλο τῆς στὴ δημιουργίαν τοῦ πολιτισμοῦ.

Κατανοώντας τὸ τί ρόλο μπορεῖ νὰ παίξει ἡ μουσικὴ στὸ λαὸ, οἱ ἀρχαῖοι Αἰγύπτιοι τὴν χαρακτηρίζουν ἐπικίνδυνη καὶ δὲν ἐπιτρέπουν τὴν ἐπέκτασιν τῆς πέρα ἀπὸ ὀρισμένα ὄρια.

Ἐπιτρέπουν ἀπλὲς μορφὲς τῆς μουσικῆς νὰ χρησιμοποιοῦνται σὲ θρησκευτικὲς τελετῆς. Μὰ γιὰ τὸ λαὸ εἶναι ἄγνωστη. Κι αὐτὸ δείχεται στὸν πολιτισμὸ τῶν Αἰγυπτίων. Τὸ μονοκόματο γεμάτο μυστικισμὸ τὸ πρωτόγονο χρίσμα πού δείχνουν οἱ πολιτιστικὲς τὴς ἐκδηλώσεις δείχνει πὼς ἡ θεῖα τέχνη τῆς μουσικῆς δὲν εἶχε ἀπαλύνει τὴς καρδιὰς τους. Ὁ νόμος τους ἡ θρησκεία πού οἱ κυρίαρχοι θεοὶ εἶναι τὸ μῖσος καὶ ἡ κακία καὶ οἱ ἀνθρώποι δὲν κάνουν τίποτε ἄλλο παρὰ νὰ φοβοῦνται τὴν ὀργὴν τῶν θεῶν, δείχνουν πὼς στὸν Αἰγυπτιακὸν πολιτισμὸν δὲν ὑπῆρχε ἡ μελωδία πού εὐφραίνει τοὺς θεοὺς καὶ τοὺς κάνει ἴλεους πρὸς τοὺς ἀνθρώπους.

(Συνεχίζεται)

Νίκος Ἀναστασάκης

Ο ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΗΣ

ΝΕΑ ΠΟΙΗΜΑΤΑ

ΤΕΣΣΕΡΕΣ ΑΠΟΚΡΗΣ

I

Πέρασε κάποτε μιάν ἀποκρηά
—Πρωταπριλιάτικο κλειστὸ μπουμπούκι,
γόνδολα σ' ἔρωτα κανάλι ὕγρο,
ἀπὸ τῆς νιότης μου τὸ παραθύρι.
Κι' ἦταν ντυμένη σὲ χλορὸ κορμί
φρέσκο τοῦ Μάρτη τρυφερὸ κλωνάρι
κι' εἶχε κρυμμένο μέσ' στὴν ἀγκαλιά
τ' ὄπιο, καὶ πήγαμε στὸ πανηγύρι.

II

Πέρασε κάποτε μιάν ἀποκρηά
στὸ πυρωμένο κι' ὄριμο καλοκαίρι,
δασκαλεμένη σ' ἔρωτα ρυθμούς,
στριφογυρίζοντας τὸν ἀφαλὸ τῆς.
Κι' ἔμεινα ξέσκεπος σὲ μιὰ γωνιά
σὰ λεμονόκουπα βουβή, στιμένη
καὶ κείνη διάβηκε μέσ' στὸν ἀχνὸ
ρουφώντας τ' ἄκρατο φιλὶ τῆς νιότης.

III

Πέρασε κάποτε μιάν ἀποκρηά
μεσ' στὰ ἀποκάρπια μου τοῦ χινοπώρου
κι' ἤπιαμε τριπλάσιο γλυκὸ κρασί
κι' εἴπαμε λόγια μισομεθυσμένοι.
Κι' ἔφυγε στρέφοντας γιὰ νὰ μὲ δεῖ,
τριζοπατώντας τὰ ξερά τὰ φύλλα
κι' ἦρθε ξοπίσω μ' ἕνα ἀργὸ ρυθμὸ
χινοπωριάτικη βροχὴ θλιμένη.

IV

Πέρασε κάποτε μιάν ἀποκρηά
μὲ τὰ πορτραῖτα τὰ παλιὰ στὸ χέρι
κι' ἦρθε καὶ τὰ ὄστησε σὲ μιὰ γωνιά
κι' εἶχε γιομάτα τὰ μαλλιά τῆς χιόνι.
Καὶ ξεχαστήμαμε στὴ μοναξιά
σὲ κάποιο λεύκωμα μὲ νοσταλγίες.
κι' ἔρριξε ξύλα στὴ σβυστὴ φωτιά.
Κι' ἦταν ζεστά... Κι' ἔξω σωροὶ τὸ χιόνι.

Γιάννης Μαργάκης

ΤΟ ΕΡΓΟ ΤΟΥ ΛΕΥΚΑΔΙΟΥ ΧΕΡΝ

“Αν δὲν ἀσχολούμαστε ἐμεῖς ἐδῶ στὴν Ἑλλάδα ὅσο πρέπει μὲ τοὺς δικούς μας* ποὺ διαπρέψανε στὰ ξένα καὶ γράψανε σὲ ξένες γλῶσσες ἀσχολοῦνται οἱ ξένοι μ’ αὐτούς.

Μοῦ δίνει ἀφορμὴ νὰ τὸ πῶ ἡ τελευταία ἔκδοση** ἐπιλογὴ ἀπὸ τὸ ἔργο τοῦ Λευκάδιου Χέρν. Τὴν ἔκανε ὁ ἐκδότης Ἑρρίκος Γούντμαν στὴ Ν. Ὑόρκη. Πρόκειται γιὰ μιὰ ἔκδοση ἀποτελούμενη ἀπὸ 566 σελίδες ποὺ θεωρήθηκε ἀπὸ τοὺς κριτικούς τῆς Ἀμερικῆς σὰν ἄρτια ἀπὸ κάθε πλευρὰ. Ὁ ἐκδότης φρόντισε μ’ εὐσυνειδησία νὰ συμπεριλάβει ὅτι πιὸ ἀντιπροσωπευτικό, πιὸ καὶ ἐνδιαφέρον, ποὺ θὰ ἐπιζήσει ἀπὸ τὸ ἔργο τοῦ Χέρν. Ἡ ἐπιλογὴ αὐτὴ θεωρήθηκε ἀπὸ τοὺς εἰδικούς σὰν ἐξαιρετικὰ δύσκολη, γιὰτὶ ὁ Χέρν εἶναι ἀνόμοιος σὸ ἐργο του.

Ὁ Γκούντμαν περιέλαβε ὀλόκληρο τὸ ἔργο «Κουεῖνταν», μιὰ συλλογὴ τοῦ ἀπὸ τὶς πιὸ μαγευτικὲς γιὰπωνέζικες παραδόσεις, καθὼς καὶ τὴ συλλογὴ τοῦ «Μερικὰ κινέζικα φαντάσματα» καὶ τὴ νουβέλλα τοῦ «Κίτα». Τὸ ὑπόλοιπο τοῦ βιβλίου εἶναι ἀφιερωμένο στὴν περιπετειώδη ζωὴ του.

Σχετικὰ μὲ τὴ ζωὴ του νὰ τί γράφει ἡ «Ἐπιθεώρησις τοῦ βιβλίου» σὸ φύλλο τῆς 13 τοῦ Νοέμβρη 1949. «Γεννημένος σ’ ἓνα νησί τῆς Ἑλλάδας, πῆγε παιδί στὴν Ἴρλανδία σὲ μιὰ του θεῖα. Ἐπειτα ἔφυγε, καὶ μόνος του πῆγε σὸ Κιγκινάτι, στὴ Νέα Ὁρλεάνη, σὲ τὶς δυτικὲς Ἰνδίες καὶ τέλος στὴν Ἰαπωνία, ὅπου παντρεύτηκε μὲ μιὰ Γιαπωνέζα καὶ γίνηκε ὑπήκοος Γιαπωνέζος. Ἦταν κοντός, μύωπας, εἶχε χάσει μικρὸς τὸ ἓνα του μάτι, καὶ ἦταν ἀνώμαλα εὐαίσθητος ὡς πρὸς τὸν ἑαυτό του, τὶς σχέσεις του μὲ τὶς γυναῖκες καὶ τὶς ἐπαφὲς μὲ τοὺς φίλους του. Ἦταν ἓνας σπάνιος ρομαντικὸς παρασυρόμενος ἀπὸ ἐξωτικές ἐπιθυμίες κυριευμένος ἀπὸ ἓνα βίαιο χαρακτήρα, πρᾶγμα ποὺ τὸν ἀποξένωσε ἀπὸ πολλὰς φίλιες, ἀλλὰ πάνω ἀπ’ ὅλα, κυριαρχοῦσε σ’ αὐτὸν τὸ πάθος νὰ γράφει ἄρτια».

Μὲ τὴν εὐκαιρία αὐτῆς τῆς ἔκδοσης οἱ κριτικοὶ ἔλαβαν ἀφορμὴ νὰ γράψουν γιὰ τὸν Χέρν τὶς ἐνθουσιωδέστερες γνώμες. Τὸν ἀποκάλεσαν Γκωγκέν τῆς φιλολογίας, στυλίστα σὰν τὸ Μωπασάν. καὶ εἶπαν ὅτι ἡ θέση του στὴν ἱστορία τῆς φιλολογίας εἶναι ἐξασφαλισμένη ὅσο καὶ τοῦ Πόε. Ἀλλὰ παρά τὴν ἀξιολογὴ αὐτῆς ἐπιλογῆς τοῦ ἐκδότη Γκούντμαν, παραμένει σκόρπιο πολὺ ἀπὸ τὸ ἔργο τοῦ Χέρν, σ’ ἐφημερίδες.

Εἶναι δοκίμια, μεταφράσεις, καὶ γοητευτικὰ διηγήματα. Ἡ δὲ ἀλληλογραφία του, διαπνεύμενη ἀπὸ τὸν ἐξωτισμὸ του, θεωρεῖται ἀξιολογώτατη.

ΔΙΟΝΥΣΗΣ Σ. ΜΙΝΩΤΟΣ

* Περί Λευκάδιου Χέρν βρίσκω νὰ γράφει ὁ Α. Ἀνδρεάδης στὴ «Ν. Ἔστια» τεύχος 98 ἔτος 5ον 1931.—Ἰπποκράτους Καραβία, Λευκάδιος Χέρν, Μελέται καὶ λόγοι, Ἀθήναι 1947.—«Κερκυραϊκὸν Βῆμα», ἐφημερίς Κερ-

ΝΙΚΟΥ ΜΠΟΧΛΟΓΥΡΟΥ: Ἀττικὸ τραγοῦδι, Ποιήματα.

Ὁ κ. Μποχλόγυρος, ἀκολουθεῖ στὴν πρώτη του ποιητικὴ συλλογὴ τὸ δρόμο ποὺ διάνυσαν οἱ ποιητὲς μας τῶν προηγουμένων γενεῶν. Εἶναι γεγονός ἀνάμφισβήτητο κι’ αὐτὸ ἀποδεικνύεται ἀκόμη μιὰ φορὰ μὲ τὸ «Ἀττικὸ τραγοῦδι», πὼς ὅπως καὶ νὰ τὸ κάνει ὁ νέος δημιουργός, ἂν θελεῖ νὰ φτασεῖ σὲ κάποιο τέρμα, θὰ περάσει ἀπὸ κείνον τὸν χαραγμένο δρόμο ποὺ ἔγινε πιὰ αἰσθητὴ πραγματικότητα. Τὰ θέματά του τὰ παίρνει ὁ ποιητὴς ἀπὸ ὅλα τὰ πεδία τῶν ψυχικῶν κόσμων καὶ τὸ αἶσθημα ποὺ διαπέρνῃ τοὺς στίχους του δείχνει μιὰ ψυχὴ ποὺ πάλλεται, δέκτης τῶν πιὸ λεπτῶν συναισθημάτων. Καὶ στὸν κ. Μποχλόγυρο φαίνεται καθαρὰ ἡ ἀδιάκοπη συνέχεια τῆς ποιήσεως ἀπὸ αἶωνα σὲ αἶωνα καὶ ἀπὸ γενιά σὲ γενιά. Μιὰ συνέχεια ποὺ δὲν κόβεται οὔτε θὰ κοπεῖ ποτέ.

Στὸ «Ἀττικὸ τραγοῦδι» συνυφαίνονται οἱ ψυχικὲς καταστάσεις τοῦ λυρικοῦ δημιουργοῦ μὲ κείνες τοῦ ἀναγνώστου, ἔτσι ποὺ τὸ βιβλίο ὀλόκληρο διαβάζεται ἀβίαστα. Μπορεῖ σὲ μερικὰ ποιήματα ἢ ποίηση τοῦ κ. Μποχλόγυρου νὰ θυμίζει τὴν ποίηση τοῦ Χάινε, ὅπως καὶ σ’ ἄλλα τὴν ποίηση ἄλλων νεοελλήνων ποιητῶν. Ἀλλ’ αὐτὸ κατὰ τὴ γνώμη μου δὲν εἶναι μειονέκτημα, γιὰτὶ ἀφοῦ ὁ ποιητὴς τραβάει τὸν ἀνηφορικὸ δρόμο τῶν περασμένων γενεῶν, ἐπόμενο εἶναι σὰν ὑπόστρωμα στὴν καρδιά του καὶ στὴν ψυχὴ του νὰ ὑπάρχουν ὅλα τὰ δημιουργήματα ποὺ ἔθρεψαν καὶ γαλούχισαν τοὺς ποιητὲς καὶ μέσα σ’ ἐκεῖνο τὸ ποιητικὸ κλίμα νὰ κινεῖται καὶ νὰ ἐνεργεῖ.

Στὸ «Ἀττικὸ Τραγοῦδι» ὑπάρχουν ποιήματα, ὅπως τὸ πρελούτιο, τὸ ἐρωτικὸ, ἡ ἀναπόληση, ἀπὸ τὰ ἐξάστιχα τὸ δεύτερο, τὸ βουκολικὸ, Δαμασκός καὶ ἄλλα ποὺ θὰ τὰ ὑπόγραφαν καὶ καθιερωμένοι ποιητὲς.

Ἴσως ἀπὸ τὴν ποίηση τοῦ κ. Μποχλόγυρου ἔπρεπε ν’ ἀφαιρεθοῦν μερικὲς ἀντιαισθητικὲς λέξεις, ὅπως: «γαληφιές», «δλόπινα», «πλάτυσμα», «γλυκοθυμίαμα καὶ ὀλόγλυκα» σὲ δυὸ κοντινοὺς στίχους καὶ μερικὲς ἄλλες τέτοιες ἀπροσεξίες ποὺ δὲ θὰ ἔκαναν ἐντύπωση σ’ ἓνα πεζογράφημα χτυποῦν ὅμως ἄσχημα ὅταν μπαίνουν στὴν ποίηση. Εἶμαι βέβαιος πὼς ὁ νέος ποιητὴς θὰ μᾶς δώσει καλύτερα πράγματα γιὰτὶ σὸ πρῶτο του βιβλίο φανερώνει πολλὰ προσόντα, ποὺ ἡ πείρα καὶ ἡ διαίσθηση θὰ τὸν ὀδηγήσουν νὰ μὴ μείνουν ἀνεκμετάλλευτα.

Γ. Μ. Πολιτάκης

κύρας 25-12-35: «Ὁ Μορτάκος ποὺ ζωγράφισε τοὺς γάτους». Μετάφραση ἀπὸ τ’ ἀγγλικὸ Μαριέτας Σ. Μινώτου.

** Τὰ ἐκλεκτὰ ἔργα τοῦ Λευκάδιου Χέρν. Ἐκδοσὴ Ἑρρίκου Γκούντμαν. Εἰσαγωγή Μάλκομ Καουλέϊ j